

T.C
BİTLİS EREN ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

DİSİPLİNLERARASI ARKEOMETRİ ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

ROMA DÖNEMİNDE KİLİKYA KENTLERİNİN ÇEVRESEL FAKTÖRLER AÇISINDAN
COĞRAFİ BİLGİ SİSTEMİ (CBS) DESTEKLİ ANALİZİ

İlker KAYA

ŞUBAT 2019

DİSİPLİNLERARASI ARKEOMETRİ ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

ROMA DÖNEMİNDE KİLİKYA KENTLERİNİN ÇEVRESEL FAKTÖRLER AÇISINDAN
COĞRAFİ BİLGİ SİSTEMİ (CBS) DESTEKLİ ANALİZİ

Hazırlayan
İlker KAYA

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi. Ayşegül DEMİR YETİŞ

Jüri Üyeleri
Doç. Dr. Yunus Levent EKİNCİ
Dr. Öğr. Üyesi Ayşe ÖZGÜVEN
Dr. Öğr. Üyesi Ayşegül DEMİR YETİŞ

ŞUBAT 2019

İlker KAYA tarafından hazırlanan “Roma Döneminde Kilikya Kentlerinin Çevresel Faktörler Açısından Coğrafi Bilgi Sistemi (CBS) Destekli Analizi” adlı tez çalışması 08/02/2019 tarihinde yapılan sınavla aşağıdaki jüri tarafından oybirliği ile Bitlis Eren Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Disiplinler Arası Arkeometri Anabilim Dalı’nda YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

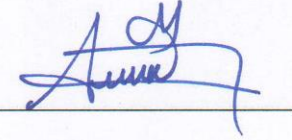
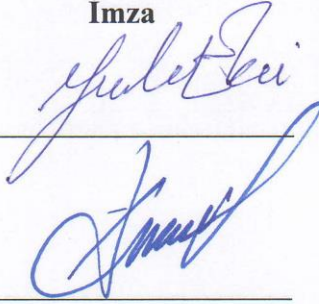
Jüri Üyeleri

Doç. Dr. Yunus Levent EKİNCİ
(Başkan)

Dr. Öğr. Üyesi Ayşegül DEMİR YETİŞ
(Danışman)

Dr. Öğr. Üyesi Ayşe ÖZGÜVEN
(Üye)

İmza

Bu tezin kabulü, Fen Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulu’nun 29/03/2019 gün ve 18/01 Sayılı kararı ile onaylanmıştır.

Doç. Dr. Fatih Ahmet ÇELİK
Enstitü Müdür V.

ÖZET

ROMA DÖNEMİNDE KİLİKYA KENTLERİNİN ÇEVRESEL FAKTÖRLER AÇISINDAN COĞRAFİ BİLGİ SİSTEMİ (CBS) DESTEKLİ ANALİZİ

İlker KAYA

Yüksek Lisans Tezi

Bitlis Eren Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü

Disiplinlerarası Arkeometri Anabilim Dalı

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi. Ayşegül DEMİR YETİŞ

Şubat 2019, 61 sayfa

Alanya ile İskenderun Körfezi arasında kalan bölge eski çağlardaki ismiyle Kilikya bölgesi olarak bilinmektedir. Kilikya bölgesi coğrafi ve jeolojik yapılarından dolayı Dağlık Kilikya ve Ovalık Kilikya olarak Limonlu Çayı'da sınır kabul edilerek ikiye ayrılmıştır. Romalılar MÖ. I. yüzyılda Anadolu'ya gelerek Kilikya bölgesinde çok sayıda şehir ve bunlara bağlı mezarlık alanı (nekropol) oluşturmuşlardır. Bu çalışmada bu kentlerden (akropol) ve bağlı nekropollerden bazı örnekler incelenip Coğrafi Bilgi Sistemi (CBS) yardımıyla bölgeye ait eğim, bakı, yükseklik, yağış, sıcaklık, su kaynakları, toprak türleri, kayaç yapısı gibi çevresel faktörler kullanılarak haritalar üretilmiştir. Ayrıca Kilikya bölgesi için dikkate alınan bu çevresel faktörlerin tarihi yerleşimler ve bağlı nekropoller kurulurken yer seçimine etkisi incelenerek analizleri yapılmıştır. Sonuçta yapılan analizlerde, çoğunlukla güney ve güneydoğu yönleri bakı yönü olarak seçilmiştir. Yükseklik bakımından yerleşim yeri olarak daha çok düz alanlar tercih edilmişken, eğimin %10'dan fazla olduğu kesimler ise yerleşim yeri olarak tercih edilmemiştir. Tüm yerleşimler verimli topraklar üzerine kurulmuştur. Su kaynakları açısından daha çok büyük akarsulara yakın yerler ve deniz seviyesine yakın sahiller yerleşim seçiminde tercih sebebi olmuştur. Dikkate alınan çevresel faktörler ışığında henüz ortaya çıkmamış eserlerin yerlerinin tespiti aşamasında bu çalışmanın sonraki çalışmalara ışık tutacağı düşünülmektedir. Ayrıca bu çalışma taşınmaz kültür varlıklarımızın en önemli figürlerinden olan bu akropollerin sonraki nesillere korunarak aktarılabilmesi adına da büyük önem arz etmektedir.

Anahtar kelimeler: Kilikya, Nekropol ve Akropol, Çevresel Faktörler, CBS

ABSTRACT

ANALYSIS USING GEOGRAPHIC INFORMATION SYSTEM (GIS) OF CILICIA SETTLEMENT IN TERMS OF ENVIRONMENTAL FACTORS IN ROMAN PERIOD

İlker KAYA

Master Thesis

Bitlis Eren University Graduate School of Natural and Applied Sciences

Department of Disciplinary Archaeometry

Supervisor: Asst. Prof. Dr. Aysegul DEMİR YETİŞ

February 2019, 61pages

The area between Alanya and Iskenderun is known as Cilicia in ancient times. Due to its geographic and geological structures, Cilicia is divided into two as Mountainy Cilicia and Plain Cilicia as a border to Limonlu Creek. Romans came to Anatolia in the 1st century BC have formed many cities and their cemetery area (necropolises) in the Cilicia Region. In this study, some examples of these cities (acropolis) and connected necropolises were examined and maps were produced by using environmental factors such as slope, elevation, precipitation, temperature, water assets, soil structure, rock structure with the help of Geographical Information Systems (GIS). In addition, these environmental factors, which were considered for the Cilicia Region were made analysis by examining the effect on the site selection while historical place and its necropolis were establishing. Eventually, as aspect direction in the analysis were chosen mostly south and south-east directions. In terms of height, more flat areas were preferred as settlements, whereas regions with more than 10% were not preferred as settlements. All settlements are built on fertile soils. In terms of water resources, locations close to mostly large rivers and coastal areas close to sea level have been preferred in the selection of settlements. It is thought that this study will shed light on the subsequent studies at the stage of determining the places of works that have not yet emerged in the light of the environmental factors considered. In addition, this work is of great importance for the protected transfer the next generations of these acropolises which are one of the most important figures of our immovable cultural assets.

Keywords: Cilicia, Necropolis and Acropolis, Environmental factors, GIS

TEŐEKKÜR

Başta bu çalıŐmadaki bŸyŸk emeklerinden ve Ÿzverisinden dolayı danıŐmanım Dr. ŐĐr. Ÿyesi Sayın AyŐegŸl DEMİR YETİŞ hocama; yŸksek lisans eğitimim ve tez çalıŐmamın en baŐından beri her aŐamada bŸyŸk desteklerini gŸrdŸĐŸm Sayın Doç. Dr. Tevfik Emre ŐERİFOĐLU'na; haritalarım hazırlanma sŸrecindeki desteklerinden dolayı Kemal KOAKLI'ya; sadece tez dŸneminde değil her daim desteğini hissettiğim değerli bŸyŸĐŸm Prof. Dr. Sezai YALÇIN hocama, aileme, Bitlis Eren Ÿniversitesi Fen Bilimleri EnstitŸsŸ çalıŐanlarına ve değerli hocalarına defalarca kez vazgetiğimde beni hep cesaretlendiren ve çalıŐmamın bitmesinde çok bŸyŸk bir role sahip olan sevgili eŐim Hatice KAYA'ya teŐekkŸrŸ bir borç bilirim.

İÇİNDEKİLER DİZİNİ

Sayfa

ÖZET	i
ABSTRACT	ii
İÇİNDEKİLER DİZİNİ	iv
ÇİZELGELER DİZİNİ	vi
ŞEKİLLER DİZİNİ	vii
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	viii
1. GİRİŞ	1
2. ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR	4
3. METARYAL VE YÖNTEM	6
3.1. Roma'luların Anadolu'ya Gelişi	6
3.1.1. Roma Şehir Yapılanması	8
3.1.2. Roma Dönemi Ölüm Algısı ve Ölü Gömme Gelenekleri	9
3.1.2.1. Ölü Gömme Yöntemleri	9
3.1.2.2. Ölü Gömme Gelenekleri	9
3.1.3. Roma Medeniyetinde Görülen Mezar Tipleri	10
3.1.3.1. Putuculi	10
3.1.3.2. Columbarium	10
3.1.3.3. Yeraltı Mezarları (Catacomp)	11
3.1.3.4. Ev –Tapınak –Kule Tipi Mezarlar	11
3.1.3.5. Kaya Mezarları	11
3.1.3.6. Lahit	13
3.2. Kilikya Bölgesi	15
3.3. Metodoloji	18
4. BULGULAR VE TARTIŞMA	20
4.1. Çalışma Alanına Ait Genel Analiz	20
4.1.1. Yükseklik	20
4.1.2. Bakı	21
4.1.3. Eğim	23
4.1.4. Sıcaklık	23
4.1.5. Yağış	25
4.1.6. Toprak Türleri	26
4.1.7. Kayaç Yapısı	28

4.1.8. Su Kaynakları	29
4.1.9. Karayolları	30
4.2. Yerleşim Yerleri	32
4.2.1. Anemurium	33
4.2.2. Nagidos (Bozyazı)	35
4.2.3. Kelenderis	37
4.2.4. Olba/Uzunca Burç	39
4.2.5. Korykos	41
4.2.6. Elaiussa-Sebaste	43
4.2.7. Soli Pompeipolis	45
4.2.8. Tarsos	47
4.2.9. Anavarza	49
4.2.10. Kastabala	51
5. SONUÇ VE ÖNERİLER	53
KAYNAKLAR	55
ÖZGEÇMİŞ	61

ÇİZELGELER DİZİNİ

ÇİZELGE

Sayfa

3.1. Kilikya bölgesi çalışma alanına ait koordinat ve genel bilgiler.....	18
4.1. Akropollere ait ortalama yükseklik değerleri	20
4.2. Akropollere ait bakı yönleri.....	22
4.3. Akrapollerin 1927-2017 yılları arasındaki ortalama sıcaklık değerleri.....	24
4.4. Akrapollerin 1927-2017 yılları arasındaki ortalama yağış değerleri.....	25
4.5. Kilikya bölgesi yerleşim yerlerine ait toprak türleri.....	27
4.6. Kilikya bölgesi yerleşim yerlerine ait kayaç yapısı.....	28

ŞEKİLLER DİZİNİ

<u>ŞEKİL</u>	<u>Sayfa</u>
3.1. Roma Dönemi Eyaletler Haritası	6
3.2. Atina Akropolisi	8
3.3. Tapınak Tipi Mezar Roma Dönemi Silifke	11
3.4. Kaya Mezarı Olba Silifke	12
3.5. Kaya mezarı Korykos /Kızklaesi Mersin	13
3.6. Elauissia Sebaste Lahit	14
3.7. Lahit örneği Sebaste	14
3.8. Uzuncaburç Gridalı Lahit örneği	15
3.9. Çalışma Alanı Sınırı	17
4.1. Kilikya bölgesine ait yükseklik haritası.....	21
4.2. Kilikya bölgesine ait bakı yönleri haritası.....	22
4.3. Kilikya bölgesine ait eğim haritası	23
4.4. Akropollere göre 1927-2017 yılları arasındaki ortalama sıcaklık değerleri.....	24
4.5. Akropollere göre 1927-2017 yılları arasındaki ortalama yağış değerleri.....	26
4.6. Kilikya Bölgesi Toprak Türleri Haritası.....	27
4.7. Kilikya bölgesi kayaç yapısı haritası	29
4.8. Kilikya Bölgesi Su Kaynakları Haritası	30
4.9. Kilikya Bölgesi Roma Dönemi ve Günümüz Karayolları Haritası	31
4.10. Çalışma alanına ait pafta indeksi	32
4.11. Anemurium yerleşimine ait hava fotoğrafı ve uydu görüntüsü	34
4.12. Nagidos yerleşimine ait hava fotoğrafı ve uydu görüntüsü	36
4.13. Kelenderis yerleşimine ait hava fotoğrafı ve uydu görüntüsü	38
4.14. Olba Uzuncaburç yerleşimine ait hava fotoğrafı ve uydu görüntüsü	40
4.15. Korykos yerleşimine ait hava fotoğrafı ve uydu görüntüsü	42
4.16. Elaiussa Sebaste yerleşimine ait hava fotoğrafı ve uydu görüntüsü.....	44
4.17. Soli Pompeipolis yerleşimine ait hava fotoğrafı ve uydu görüntüsü.....	46
4.18. Tarsos yerleşimine ait hava fotoğrafı ve uydu görüntüsü.....	48
4.19. Anavarza yerleşimine ait hava fotoğrafı ve uydu görüntüsü	50
4.20. Kastabala yerleşimine ait hava fotoğrafı ve uydu görüntüsü	52

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

B	Boylam
Bkz	Bakınız
E	Enlem
GPS	Küresel Konumlandırma Sistemi
M.Ö	Milattan Önce
M.S	Milattan Sonra
yy	Yüz yıl
CBS	Coğrafi Bilgi Sistemleri

1. GİRİŞ

Anadolu, coğrafi konumu ve stratejik yönden taşıdığı önemden dolayı birçok medeniyetin geliştiği bir bölge olmuştur. Ülkemiz, doğal ve kültürel güzellikler bakımından büyük bir zenginlik ve çeşitlilik göstermektedir. Binlerce yıllık tarihsel geçmişin günümüze kalan izleri bizim olduğu kadar, tüm dünyanın uygarlık tarihinin açıklanmasında önem taşımaktadır. Bunlardan bazıları yapılan arkeolojik çalışmalar sonucu gün ışığına çıkarılmış olmasına rağmen, birçoğu keşfedilmeyi beklemektedir (Ozulu 2005).

İnsanların toplu halde yaşamaya başlamasında etkili olan sebeplerin başında daha güvenli yaşama isteği gelmektedir. Üretim ilişkilerinin şekillendirdiği toplumlar güvenlik içinde olmak için değişik stratejiler kullanmışlardır. Birey olarak insan doğmadan önce güvenli bir ortamda gelişimini tamamlar ve dünyaya geldikten sonra da güvende olma isteğini sürdürür. Maslow'un gereksinimler kuramına göre güvende olma ihtiyacı temel ihtiyaçlardan sonra ikinci sırada yer almaktadır. Bundan dolayı yerleşik hayata geçildikten sonra güvenli şehirlerin oluşmasına neden olmuştur (Yılmaz ve Yaman 2012).

Kültür tarihimiz açısından arkeolojik vasfa sahip yerleşim yerleri ve onlara bağlı mezar alanları ait oldukları dönemin inanç dünyası başta olmak üzere dönem toplumlarının sosyal ve kültürel yapıları ve yaşam biçimleri hakkında önemli bilgiler vermektedir. İslamiyet öncesi dönemlerde mezarlıklar öldükten sonra yaşanılacağına inanılan, adeta ikinci hayatın sürdürüleceği mekânlar olarak düşünülmüş ve bu şekilde hazırlanmışlardır. Eski yerleşimler ve mezarlıklar geçmişimizle aramızdaki bağın en önemli unsurlarındandır ve önemli kültür miraslarımızdır. Kültürel miras, milletlerin hafızasıdır. Mezarlıklar yy'lar boyunca cansız oldukları halde canlı varlıkların şahitliklerini yapmışlardır (Pektaş 2001).

Her eski yerleşim yeri tarihe düşülmüş bir not olarak görülmelidir ve sadece orada yaşamış, mezarda yatan kişilerin kimliğine değil, bir medeniyete, bir var oluşa da şahitlik ettiğinin bilincine varılmalıdır. Akropoller ve nekropoller yapıldıkları bölgenin ve o zaman diliminin inançlarının, sanat geleneklerinin ve yaşam şartlarının ürünüdür. Arkeoloji, Tarih ve Sanat Tarihi başta olmak üzere birçok bilim dalına veri sunan ve bilgi üretimine kaynaklık eden eski yerleşim yerleri ve mezarlık alanları döneminin sanat zevki ve kültürünün yanı sıra bulunduğu yerin askeri, sosyal, dinsel, ekonomik ve ticari durumları hakkında verdikleri bilgiler nedeniyle de oldukça önemlidir (Karamagaralı 1998).

İlk çağlardan beri birçok medeniyete sahne olmuş Kilikya arkeolojik açıdan oldukça zengindir. Bölge, neredeyse her kısmında karşımıza çıkan ve Roma dönemi izlerini taşıyan

yerleşim yerleri ve mezarlık alanlarıyla dev bir açık hava müzesini andırmaktadır (Durugönül 2007).

Gelişen teknoloji ve CBS’de yaşanan gelişmeler Arkeoloji ve Sanat Tarihi alanlarında yapılan çalışmalarda incelenen tarihi alanların daha iyi analiz edilip yorumlanmasına, yapılan çalışmaların sonuçlarının aktarım ve paylaşım sayesinde daha kalıcı olmasına ve sonraki araştırmacılara daha kolay erişim sağlayabilecekleri veriler bırakmaktadır. Bilgisayar teknolojisindeki gelişme, coğrafi bilgilerin bilgisayar ortamında depolanması ve kullanımına imkân sağlamıştır (Zeren 1981).

CBS’den ilk defa söz eden kişi Tomlinson’dur. Kanada’da bilgisayar ile konumsal bir bilgi sistemi kurulabileceğini söylemiştir (Tomlinson 2007).

CBS, bilimsel çalışmalar neticesinde veri inceleme ve analiz yöntemlerindeki gelişmelerle her gün gelişerek uygulama alanını genişletmiştir. Buda birçok bilim dalının CBS’den yararlanmasına sebep olmuştur (Demir 2002).

CBS yöntemleri ile arkeolojik çalışmalarda, çalışma alanlarına ait veriler arttıkça yapılabilecek uygulamalarda çeşitlenmektedir. Arkeolojik kazılarla elde edilen verilerin haritalarla birleştirilmesi, yeni haritaların oluşturulması ve kıyaslanması söz konusu olduğunda CBS kullanımı gerekmektedir. Bu bilgisayar destekli sistem; değişik verilerin, haritalar üzerinde alanlara, çizgilere ve noktalara bağlanmasını sağlar. CBS’nin gelişmesi ve daha çok kullanılmaya başlanması yeni çalışmaların ve araştırmaların önünü açmaktadır (Demir 2008).

Arkeologlar ve Sanat Tarihçilerinin karşılaştıkları en önemli problemlerden bir tanesi nereye bakacakları ve kazıya nereden başlayacaklarıdır. Yüzey araştırmaları ve kazılar hem zaman açısından hem de ekonomik açıdan külfet oluşturmaktadır. CBS kullanımı bir bölgede arkeolojik araştırmalar için, yüzey araştırmaları ve sahadan toplanan alansal verilerin analizini planlamada zaman ve harcama açısından tasarruf sağlamaktadır (Bank 1990).

Tarihi çevrelerin en faydalı şekilde değerlendirilmeleri gerektiğinin altını çizen Zeren’e göre, tarihi çevreler, çevresel kullanım ve sosyal denge yönünden, o bölgede yaşayan insanlar ve çevreleriyle olan kültürel ve sosyal bağları oluşturan ve bu bağların devam etmesini ve güçlenmesini sağlayan en önemli figürlerin başında gelmektedir (Zeren 1981).

Bölgenin alan genişliği ve taşınmaz kültür varlıklarının çokluğu nedeniyle bu çalışmada Kilikya bölgesindeki tüm yerleşimler ve mezarlıklar değil, daha sonraki bilimsel çalışmalara en fazla fayda sağlayacağı düşünülen bazı eski yerleşim ve mezarlık alanları örnek olarak seçilmiştir. Konunun daha iyi anlaşılabilmesi için ilk önce Kilikya adının kaynağı hakkında bir araştırma yapılmış, bölgenin tarihi coğrafyası ve tarihçesi ele alınmış, özellikle de Roma medeniyetinde ölü gömme gelenekleri ve mezar çeşitleri incelenerek genel bilgiler sunulmuştur. CBS yazılımları

desteğiyle yapılan analizler sonucunda b6lgedeki eski yerleşimler ve mezarlık alanlarının yer seşimlerinde etkili olan çevresel fakt6rler anlaşılmaya çalışılmıştır.

Bu alışmada; Kilikya b6lgesinde bulunan Roma D6nemi'ne ait yerleşim yerleri baz alınarak eğim, bakı, y6kseklik, yağış, sıcaklık, su kaynakları, karayolları, toprak t6rleri ve kayaç yapısı gibi çevresel fakt6rlere ait bilgiler CBS'ne aktarılmış ve oluşturulan haritaların analizleri yapılarak bu parametrelerden hangilerinin o d6nemin toplumsal yapısı, yaşayış Şekilleri ve yaşam alanlarının seçimi 6zerinde etkili olduğu tartışılmıştır.

2. ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR

Osten (1920) Ulukışla, Ereğli, Pozantı, Gülek Boğazı üzerinden geçerek Tarsus'a ve oradan da Adana'ya ulaşmıştır. Daha sonra Ceyhan yönüne giderek Misis'e varmış, Çukurova'da çok sayıda höyük izine rastlamıştır. Ancak bu yerleşim birimlerinden sadece Çatalhöyük ve Misis'ten bahsetmiştir.

Gjerstad (1930) Kıbrıs'tan Kilikya'ya gelmiş, Yakapınar'dan Anamur'a kadar olan bölümde incelemeler yaparak rapor hazırlamıştır. Ancak hazırlanan raporda yapılan yüzey araştırması bilgisi dışında başka herhangi bir bilgiye ulaşılamamıştır. Bu çalışma Kilikya bölgesinde yapılan ilk yüzey araştırması olarak bilinmektedir.

Bossert ve Çambel (1945) sahillerde ve yamaçlarda bulunan yerleşim yerlerini araştırmışlardır. Kayseri'den yola çıkarak Torosları geçip Çukurova'da kapsamlı araştırmalar yapmışlardır.

Williams vd. (1951) Kilikya'nın iki binli yıllar öncesinde en kapsamlı yüzey araştırmasını yapmışlardır. Ancak yayınında fotoğraf ve çizim kullanılmaması, yayınına yaptığı arkeolojik yerleşmelerle ilgili verilerin doğrulanmasını mümkün kılmamaktadır. Bunun dışında topladıkları malzemeyi Adana Arkeoloji Müzesi'ne teslim ettiklerini bildirmelerine rağmen, bu seramikler Ankara'da İngiliz Arkeoloji Enstitüsü'ndedir. Ayrıca araştırmacının (1951 yılındaki kullanılan teknolojinin yetersizliğinden kaynaklanan) kullandığı haritaların ölçekleri höyüklerin yerlerini göstermede yetersiz kalmaktadır.

Durugönül (1986) Limonlu ve Göksu çayları arasında adam kayalar kabartmaları da dâhil olmak üzere araştırmalar gerçekleştirmiştir. Günümüzde Adamkayalar olarak bilinen kabartmaların yaklaşık 500 yıl içinde tamamlandığını tespit etmiştir.

Zoroğlu (1987) Dağlık Kilikya'nın doğusunda yüzey araştırması yapmış ve o sene Kelenderis kazı çalışmalarına başlamıştır. Kazı çalışmaları sonucunda yerleşim yeri hakkında önemli bilgilere ve buluntulara ulaşmıştır.

Tunay (1995) Silifke ve çevresinde yüzey araştırmasına başlamıştır. 8 kişilik bir ekiple yürütülen çalışmalarda dia ve siyah beyaz film çekimiyle geniş bir yüzey araştırması yapılmış, çalışmalar üç yıl sürmüş ve 1998 yılında sona ermiştir.

Şahin (2003) hazırlamış olduğu doktora tezinde, geç Roma İmparatorluk ve erken Bizans Dönemi'nde Dağlık Kilikya bölgesi yazıtlarında yer alan meslek terimleri incelenerek, bölge ekonomisi hakkında önemli bilgiler vermiştir.

Durugönül (2004) Kızkalesi'nde yüzey araştırmalarına başlamıştır. Roma dönemi tapınak alanı, sütunlu cadde, kamusal yapı, hamam, sur duvarları, nekropolisteki mezarlar gibi çeşitli kalıntıları incelemiştir. Daha fazla veriye ulaşabilmek amacıyla tapınak alanı, sütunlu cadde, kamusal yapı gibi belli noktalarda bitki temizliği yapmış. Kent merkezindeki çalışmaların dışında, Korykos'un yakın çevresiyle olan ilişkilerin belirlenebilmesi amacıyla pek çok yerleşimde incelemelerde bulunmuştur.

Tekocak (2006) Kelenderis Roma ağı seramikleri ile ilgili doktora tez çalışmasını tamamlamıştır. Kelenderis tarihi kentinde yerleşimin M.Ö I. yy'dan VII. yy'a kadar kesintisiz devam ettiğini belirlemiştir.

Durukan ve Alka (2007) Nagidos'ta kazı çalışmalarına başlamış ve özellikle seramikler üzerine çalışmalara yoğunlaşmıştır. Yapılan alışmalar neticesinde Nagidos'ta ince seramiklerle paralel olarak mutfak ve pişirim kaplarının da retildeğini tespit etmişlerdir.

Aydinoğlu (2009) Dağlık Kilikya'da bulunan Olba bölgesinin tarımsal organizasyonu hakkında çeşitli araştırmalar gerçekleştirmiştir. Yerleşimin kurulduğu alanın coğrafı Őartlarına bakmış, tarımsal üretime elverişli düzlük ve yamaçların var olduğunu bildirmiştir.

Varinlioğlu (2010) Boğsak adasında kazı çalışmalarına başlamıştır. alışmalar ağırlıklı olarak kuzeydoğu kıyılarında yoğunlaşmış ve 2012 yılında haritalama çalışmalarını tamamlamıştır. Alanın temizlenmesi sonucunda bir mahalle ortaya çıkarmış ve bu kalıntıların planlarını çizmiştir.

Sayar (2010) Adana'ya bağlı Kozan ilçesinde yüzey araştırması gerçekleştirmiş Anavarza Antik Kenti hakkında önemli bilgilere ulaşmıştır. Kentin içi ve yakın çevresindeki nekropollerde 8 adet yazıtlı mezar stelini bulmuştur. Yapılan alışma ile Anadolu ve Mezopotamya arasında yer alan bölgenin Roma döneminde geçirdiği Őehirleřme sürecini belirlemede önemli sonuçlara ulaşmıştır.

Őerifoęlu (2013) Aşağı Göksu Arkeolojik Kurtarma Yüzey Araştırması Projesi kapsamında 2013 yılında başladığı çalışmaları 2018 yılı itibari ile Taşeli-Karaman arkeoloji projesi olarak devam ettirmektedir.

Bilir (2014) Roma Dönemi Doğu Akdeniz Deniz Ticaretinde Kıyı Kilikya Bölgesi'nin yeri ve önemi konulu doktora tezini tamamlamış ve Akdeniz Bölgesi'nde bulunan liman kentlerindeki ticari gelişmeleri özellikle zeytinyağı ve Őarap üretiminin ulaştığı boyutları ortaya koymuştur.

3. METARYAL VE YÖNTEM

3.1. Roma'lıların Anadolu'ya Gelişi

Komutan Consul Scipio'nun emrindeki Roma ordusu Çanakkale boğazını geçerek Anadolu'ya girmiş ve Manisa'da o dönemde bölgenin en önemli hükümdarından biri olan Syria kralı III. Antiochos'un ordusuyla girdiği savaşı kazanmıştır (Kurt 2010).

Roma'yı yönetenlerin niyeti ilk etapta Anadolu'yu topraklarına katmak değildi. Bu sebeple Anadolu MÖ. 129 yılından önce direk Roma İmparatorluğu yönetimi altına girmemiştir (Scullard 2000). Roma Dönemi'nde Anadolu'da kurulan 13 eyaletten ilki Asia eyaletidir (Şekil 3.1). Bu eyalet, miras bırakılma neticesinde meydana gelmiştir. Toprakları Roma İmparatorluğuna bırakan kişi Pergamon kralı III. Attalos'tur. Çocuk sahibi olamayan kral, hazırlattığı vasiyetle topraklarının tamamını ve hazinelerini Roma İmparatorluğuna bırakmıştır (Magie 2001).

Şekil 3.1. Roma Dönemi Eyaletler Haritası (Anonim 2017a)

Romalılar asker bulundurmak zorunda olan valiler yerine bölgenin orada yaşayan krallar tarafından idare edilmesinin daha faydalı olacağını düşünmüşlerdir (Strabon 2000).

Kilikya Marcus Antonius'un yönetiminde bir eyalet olarak değil bir Magistratın¹ görevli olduğu alan olarak tayin edilmiştir. Geniş yetkilerle donatılarak Kilikya'ya gönderilen Marcus Antonius'un görevi son derece güçlenen ve Roma'yı tehdit edebilecek duruma gelen korsanlarla savaştı (Sherwin ve White 1976). Marcus Antonius tarafından cezalandırılmak için Tarsos'a çağırılan Mısır Kraliçesi Kleopatra'nın gelişi, Marcus Antonius'un yaşamını tümünden etkileyeceği gibi Romanın son iç savaşının nedenlerinden biri olarak gelişmelerin başlangıcı olmuştur. Kleopatra çok güzel olmamakla birlikte etkileyici bir kadındı ve Marcus Antonius'la karşılaştıklarında aralarında bir aşk başladı. Bu aşk çok defa filmlere kitaplara konu olmuştur. Sonrasında Kilikya Bölgesinde Romalılar ile Partlar savaşımlardır (Taşdöner 2012).

Pompeius yeni düzenlemeler yaparak Kilikya Eyaletini daha da genişletmiş ve öneminin artmasına neden olmuştur. Pompeius'un yaptığı düzenlemeler neticesinde en geniş sınırlarına ulaşan eyalet Dağlık ve Ovalık Kilikya'yı kapsamaktadır (Ünal 2006).

Tarsus'ta halk kendini büyük bir şevkle sadece felsefeye değil bütün öğrenim dallarına bağlamıştır ve şehir bu alanda Atina ile Alexandria'yı geride bırakmıştır (Strabon 2000).

MÖ I.yy'da Kilikya bölgesinin şekillenmesinde pers tehditleri ve isyanlar dışında Roma'da yaşanan iç savaşların büyük etkileri olduğu anlaşılmaktadır. Roma'da yarım asırdan fazla süren savaşlar İtalya'yı etkilediği gibi Kilikya bölgesini de fazlasıyla etkilemiştir. Savaş giderleri bölge halkından karşılanmak istenmiş bu da halkı zor durumda bırakmış ve tepkilerine neden olmuştur (Kurt 2010).

Hıristiyanlığın bir dünya dini haline gelmesinde çok büyük katkıları olan Pavlus Tarsus'ta dünyaya gelmiş, Roma İmparatorluğunun yıkılmasında ve Bizans'ın ortaya çıkmasında bu din büyük rol oynamıştır (Ünal 2006).

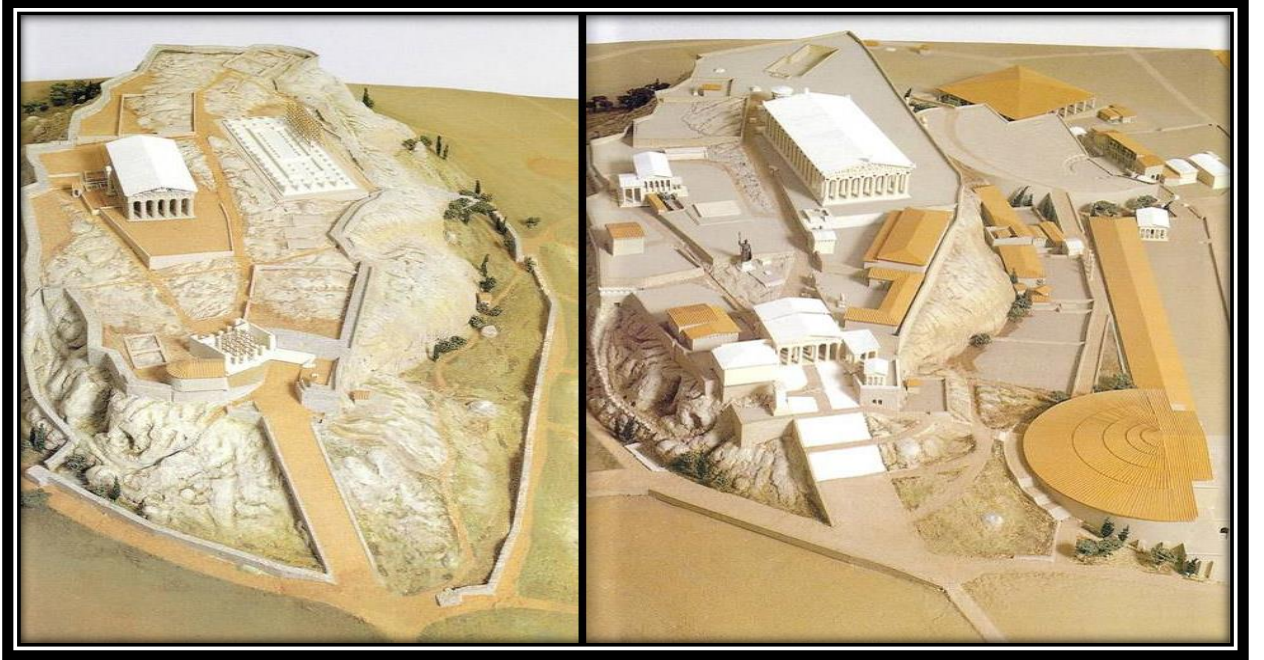
Havarilerden Tarsuslu Aziz Pavlus Konya'da bulunduğu sırada ona kalpten inanan bir kızla tanışmıştır ve kıza Silifke bölgesinde Hıristiyanlığı yayma görevi vermiştir. Bu yüzden de Aya Tekla Silifke'ye gelmiş ve günümüzde Meryemlik denen bir mağarada yaşamaya başlamıştır. İlk zamanlar istediğini başaramasa da daha sonra yaptığı ilaçlar işe yaradığı için halkın güvenini kazanmıştır (Ceylan 2004).

MS I. ve II. yy'lar Roma için ferah ve bolluklar dönemi olmuş bu da Kilikya bölgesine olumlu yansımış, kentler büyümüş ve gelişmiştir (Ünal ve Girginer 2007).

¹ Roma imparatorluğunda yürütme ve yargıdan sorumlu devlet memurlarının unvanıdır.

3.1.1. Roma Şehir Yapılanması

Roma sanat eserleri büyük ölçüde mimari yapılarda kendisini göstermiştir. Geniş bir coğrafyaya yayılan Roma imparatorluğunun en belirgin özelliklerinden biri de ortak bir kent mimarisi ortaya çıkarabilmesidir (Ceylan 2004). Romalı mimarlar kemerlerle, anıt girişlerle, kubbe örnekleriyle anıtsal mimari yapıtlar meydana getirmeyi başarmışlardır (Benevolo 1995; Segal 1997). Günümüzde ayakta kalmayı başarmış en iyi örneklerden biri olan Atina Akropolisi Şekil 3.2’de görülmektedir. Romalılar Kilikya bölgesinde de mimari özelliklerini ortaya koyan şehirler oluşturmuşlardır (Kılıçbay 1993). Hafif kâgir çatılar yerine ağır tonoz ve kubbelerin kullanılması duvarların önemini daha da arttırmıştır. Sürekli savaş içerisinde olan Romalılar dışardan gelebilecek tehlikelere karşı şehirlerini büyük surlarla güven altına almaya çalışmışlardır (Benevolo 1995). Roma şehirleri topoğrafya el verdiği ölçüde kuzey güney ve doğu batı yönünde ilerleyen iki cadde üzerine kurulmuştur ve caddeler forumda birbirleriyle kesişmekteydi. Özellikle yeni kurulan şehirlerde plan uygulanmaya çalışılmıştır (Benevolo 2014). Anadolu’da kurulan Roma yerleşimlerinin caddelerinde yol boyunca devam eden sütunlar bulunmaktaydı (Moriss 2000). Bir Roma şehrinde tapınak, tiyatro, hamam gimnezyum, bazilika, forum, saray ve konut yapıları bulunmaktaydı. Anadolu’da ve Kilikya bölgesinde Roma İmparatorluğunun şehir yapısının erken dönem örneklerini görmek mümkündür (Ceylan 2004).

Şekil 3.2. Atina Akropolisi (Anonim 2017b)

3.1.2. Roma Dönemi Ölüm Algısı ve Ölü Gömme Gelenekleri

Antropolojik olarak ölen insanların cesetlerinin ortadan kaldırılmasına dair çeşitli kültürel yollar vardır. Bunlardan biride toprak kazılarak oluşturulan çukura ölüyü yatırıp kapatılmasıdır (Emiroğlu 2003). Toplumlar incelendiğinde genel olarak ölü gömme adetlerinin uygulanış şeklinde ölümlerin iki farklı yolla gömüldükleri görülür. Birincisi ve en yaygın yapıları “İnhumasyon” yani ölünün mevcut durumuyla gömülmesi, ikincisi ise “Kremasyon” yani cesedin yakılarak küllerinin gömülmesidir (Sevin 1995). Roma İmparatorluğunun ilk yıllarında Kremasyon Yaygınken daha sonraki dönemlerde ölümden sonra yaşamın olduğu inancı yaygınlaştıkça İnhumasyon daha fazla görülmeye başlanmıştır (Denzey 2007).

3.1.2.1. Ölü Gömme Yöntemleri

Hoçker: Bu gömü tipinde gövdenin ekseni ile uyluk kemiğinin ekseni arasındaki açı doksan dereceden küçüktür ve ayaklar pelvis kemiğine degecek şekilde yakın durmaktadır. Diğer bir deyişle cesetin cenin pozisyonuna getirilerek mezara yerleştirilmesidir.

Dorsal gömü: Bu gömülme şeklinde ceset herhangi bir yere çevrilmeden dümdüz sırt üstü yatırılmaktadır

Yan yatırış: İslami mezarlarda ceset doğu batı doğrultusunda yan yatırılır yüz güneye gelecek şekilde gömülür.

Çoklu gömü: Birden fazla cesetin aynı mezara koyularak gömülmesidir. (Sevin1999)

3.1.2.2. Ölü Gömme Gelenekleri

Ölü ataların ruhları için yapılan ritüellerin giderek özelleşmesi ve bu ritüellerde rol oynayan bazı insanların varlığı, gündelik yaşantıda kullanılan yapılardan giderek farklılaşan bazı yapıların yerleşim dokusunda belirgin biçimde ortaya çıkması belki de ileride daha da gelişkin olarak ortaya çıkacak tapınakların da temelini atmıştır. Dolayısıyla ölümün ve ölü gömmenin, dinlerin ve tanrı kavramının ortaya çıkmasında hem dolaylı hem de doğrudan etkisinin olduğunu söylemek yanlış sayılmaz (Uhri 2006). Eski çağlarda ölümler bazen yerleşim yerinin içinde bazen de yerleşim yerinin dışında mezarlıklara gömülmüşlerdir. Yerleşim yerlerinin içinde yapılan gömülerde cesetler evlerde bir odanın altına veya boş bulunan yerlere gelişigüzel bir biçimde gömülebilmüşlerdir. Bu yüzden yerleşim yerlerinde yapılan kazılarda çok sayıda mezar bulunabilmektedir (Sevin 1995).

Ölüm ve cenaze törenleri, çok erken dönemlerden itibaren, her toplumda önemli ve kutsal sayılmış ve bu gelenekler çokta fazla değişim göstermeden günümüze kadar gelmiştir (Özterzi 2011). Eski yunan dünyasında ölen kişinin çok önemli bir şey yapmadığı sürece ölümsüz tanrıların bulunduğu Elysium'a gitmelerinin mümkün olmadığı inancı Roma'da da kısmen devam etmiştir. İnsanların cennete gitmeleri için bunu hak edecek bir yaşantı geçirmeleri beklenmekteydi. Roma toplumunda kişinin nasıl öldüğü ve neden öldüğü cenaze töreni yapılacak mezarı doğrudan etkiliyordu. Vatana ihanet gibi en ağır suç işleyenlere diri diri yakılmak ya da vahşi hayvanlara atılmak gibi çok ağır cezalar verildiği bilinmektedir. Bu cezalar halka açık alanlarda ve tanrılar onuruna yapılmaktaydı (Çelgin 1990). Genç yaşta veya savaş sonucu ölen kişinin ruhunun intikam almak için dünyada dolaştığı yaygın inançlardan bir tanesiydi. Ölen kişinin dünyadaki statüsüne göre yapılan cenaze törenleri değişiklik göstermekteydi. Özellikle imparatorların cenaze merasimlerinin çok görkemli yapılması Roma İmparatorluğu'nun gücünü simgelemekteydi (Toynbee 1971). Devlet adamları masrafları devlet tarafından karşılanan uzun törenlerle gömülür veya yakılırken, halk ise daha sade törenlerle ve ağıtlarla gömülmüş veya yakılmıştır. Cenaze sonrası yiyecek dağıtmak çok yaygın bir gelenektir. Bazı bölgelerde cenazenin dokuzuncu gününde bir anma toplantısı yapılmaktaydı (Özterzi 2011). Ölen bir Romalının mirası karısına ve çocuklarına onlar yoksa yakın akrabalarına kalmaktaydı. Roma'da On İki Tablet Kanunları, ölünün kentin sınırları içine gömülmesini yasaklamaktaydı Ölülerin şehir dışında gömülmesinin nedeni olası salgın hastalıklardan korunmaktır (Denzey 2007).

3.1.3. Roma Medeniyetinde Görülen Mezar Tipleri

3.1.3.1. Putuculi

Roma Döneminde özellikle İmparatorluk döneminde fakir halkın ölümlerini şehir dışındaki çukurlara attığı bilinmektedir (Hope 2007). Bu mekânlara Putuculi denilmekte olup, sonraki dönemlerde bu alanlar bahçe olarak kullanılmıştır (Derin 1993).

3.1.3.2. Columbarium

Latince Güvercin anlamına gelen columbadan adını almış, imparatorluğun ilk yıllarında kullanılmış ve sonraki dönemlerde görülmemiştir. Varlıklı aileler için üst üste tonozlu şekilde yapılan yapıdır (Özterzi 2011).

3.1.3.3. Yeraltı Mezarları (Catacomp)

Roma Döneminde farklı eyaletlerde farklı yeraltı mezar örnekleri görülmektedir. Uzun koridorlarda duvarlara açılan bölümlere cenaze konulduktan sonra duvar resimleriyle süslenmesine Catacomp ismi verilmiştir (Çetinkaya 2011).

3.1.3.4. Ev –Tapınak –Kule Tipi Mezarlar

Ev tipi mezarlar genellikle varlıklı aileler tarafından ailenin tüm fertleri için ve Roma evi şeklinde inşa edilmiştir. Bu yapıların en iyi örnekleri Kilikya’da Olba Antik kentinde görülmektedir (Şekil 3.3). Tapınak tipli mezarlar Hristiyanlığın kabulünden sonra kilise olarak da kullanılmıştır. Kule tipi mezarlarda cesetler çekmecelerde muhafaza edilirdi. Bu tip mezarlara özellikle Suriye bölgesinde rastlanmaktadır (Erdem 2015).

Şekil 3.3. Tapınak Tipi Mezar Roma Dönemi Silifke

(Fotoğraf: İlker Kaya 16.08.2017)

3.1.3.5. Kaya Mezarları

Çeşitli biçimleri olan kaya mezarları, Tunç Çağı’ndan itibaren Anadolu ve yakın çevresinde görülen bir mezar çeşididir. Bu tip mezarların üzerinde, yalancı kemer, yalancı tonoz veya yalancı kubbe kullanılmıştır. Bu odalar taş malzeme, tuğla veya kayalara oyulmak suretiyle yapılmaktadır.

Olba-Diocaesarea nekropollerindeki araştırmalar yöre halkının genelde dış etkilere rağmen, yerel gelenekleri yansıtan kaya mezar tipini tercih ettiğini gstermektedir (Er ve Söğüt 2005). Oda mezarlar için seçilen yerler genellikle dağ yamağlarıdır, bu mezar tipi ya tamamen ya da kısmen toprak altına inşa edilerek yapılmışlardır. Kaya mezarları Kilikya bölgesinde geç dönemlere kadar kullanılmış bir gömü biçimidir (Ergeç 1995). Kaya mezar tipine örneğ bir mezar yapısı şekil 3.4 ve şekil 3.5’de görölmektedir.

şekil 3.4. Kaya Mezarı Olba Silifke (Fotoğraf: İlker Kaya 16.08.2017)

Şekil 3.5. Kaya mezarı Korykos /Kızklaesi Mersin
(Fotoğraf: İlker Kaya 16.08.2017)

3.1.3.6. Lahit

Roma Dönemin’de en sık kullanılan mezar tipidir. Her dönemde ve her eyalette bu mezar çeşidini görmek mümkündür (Koch 2001). Roma Dönemi’nde lahitler, ölen insanın öbür dünyada yaşayacağı ve ruhunun güvende kalacağı yer olarak düşünülmüş ve bu düşünce neticesinde şekillenmiştir Roma İmparatorluğu tarafından seri şekilde yapılmadan çok önceleri Anadolu’nun değişik bölgelerinde üzerlerinde değişik olayların anlatıldığı betimlemelerin olduğu lahitler tespit edilmiştir. Roma lahitleri çeşitli şekillerde yapılmışlardır (Koch 2010). Bunlar; Yarım İşlenmiş Lahitler, Girlandlı Lahitler, Frizli Lahitler, Sütunlu Lahitler, Sandık Lahitler, Tabula Ansatalı Lahitler ve Yivli Lahitler olarak sınıflandırılmışlardır. Lahit mezar tiplerine ait örnekler Şekil 3.6-Şekil 3.8’de verilmiştir.

Şekil 3.6. Elauissıa Sebaste Lahit (Fotoğraf: İlker Kaya 16.08.2017)

Şekil 3.7. Lahit örneği Sebaste (Fotoğraf: İlker Kaya 16.08.2017)

Şekil 3.8. Uzuncaburç Gridalı Lahit örneği (Fotoğraf: İlker Kaya 16.08.2017)

3.2. Kilikya Bölgesi

Kilikya olarak adlandırılan bölge, güney Anadolu’da bulunan Akdeniz Bölgesi üzerinde yer almaktadır. Kilikya’nın kuzey sınırlarını, Toros Dağları’nın çizmiş olduğu doğal hat sınır olarak kabul edilebilir. Kilikya kuzeydoğuda, Kapadokya’ya, kuzeybatıda ise Pisidia²’ya kadar uzanmaktadır. Antik belgelerde Alanya’dan İskenderun Körfezi’ne kadar olan bölgeye Kilikya denilmekte ve kuzeyden Toros dağları sınır kabul edilmektedir (Strabon 2000). Herodotos, Ptolemaios ve Strabon gibi coğrafyacılar Kilikya Bölgesini; Dağlık Kilikya ve Ovalık Kilikya diye ikiye ayırmışlardır (Durugönül 2001). Strabon Dağlık Kilikya’yı tanımlarken “kıyıları dar ve düzlükler çok az sayıdadır” demiştir (Strabon 2000). Dağlık Kilikya’da bulunan yerleşimlerin daha küçük ölçekli olmasının nedeni dağlık alanların çokluğudur. Ovalık Kilikya’da ise dağların ovadan uzak olması nedeniyle daha büyük şehirler kurulmuştur (Durugönül 2007). Alanya’dan limonlu çayına kadar uzanan Dağlık Kilikya jeolojik olarak daha değişik görünüştedir. Bölgenin büyük bir kısmını oldukça engebeli olan Batı ve Orta Toros Dağları oluşturmaktadır. Bölgenin neredeyse yüzde ellisi ormanlardan oluşmaktadır. Dağlık Kilikya, gemi yapımı için oldukça büyük önem arz eden kereste açısından da zengindir .Bölgedeki antik şehirlerin çoğu, tepelerin ara düzlüklerinde kurulmuştur (Durugönül 1997).

² Günümüzde Isparta ve Burdur illerini tümüyle ve Antalya ilinin kuzey kesimini kapsar.

Kuzeyde Toroslar, güneyde Akdeniz ve doğuda Amanos dağları Kilikya bölgesini diğer bölgelerden ayırıp doğal korunaklı bir yer haline getirir. Bu nedenle Kilikya’da yüzlerce yerleşim yeri kurulmuş, bunların kırktan fazlasında sikke basılmıştır. Bölgenin en ücra yerlerinde bile yerleşimlerin olduğu düşünülmektedir (Tahberer 2005). Kilikya; İran, Mezopotamya, Mısır, Ege, Kıbrıs, Doğu Akdeniz ve Anadolu’daki medeniyetleri birbirlerine bağlayan adeta bir kavşak halindedir. Anadolu ile Suriye ve Mezopotamya arasında ulaşımı sağlayan Belen, Gülek ve Sertavul gibi coğrafi olarak büyük öneme sahip geçitler bulunmaktadır .

Heredot’ta göre Kilikyalılara önceden hypakhai’ler denirken daha sonra Agenor oğlu Kilix’in adını almışlardır. Melart’a göre Kiliks’in uydurma isim olduğu, gerçekte Asurluların Çukurova’ya ve halkına verdikleri Khulakku adının Hellenlerce kendi ağızlarına uydurularak hypakhaioi biçimine getirildiği, Kilix ve Kilikya adlarının dahi aynı kökenden gelme olduğu görüşündedir (Umar 2000) . Bir efsaneye göre Zeus, Fenike Kralı Agenor’un dünyalar güzeli kızı Europa’yı, boğa kılığında girerek kaçıır. Kral Agenor, dört oğlunu kaçırılan Europa’yı aramak için gönderir. Kilix isimli oğlu kardeşini bulamayınca Kilikya’ya yerleşir ve bölge bu adla anılır . Bir başka görüş ise Helenlerin Kilikya’da bulunan geçitler için kullandıkları “Kilikyai Pylai” tanımlaması içerisindeki “Kilikya” sözcüğü, bu geçitler aşılınca gelineen ülkenin adı olup, Helenler bu nedenle bahsi geçen ülkeye Kilikya demişlerdir (Umar 2000). Kilikya bölgesinin tarihi, Mersin Yumuktepe ve Tarsus Gözlükule’de gerçekleştirilen çalışmalar neticesinde Kalkolitik ve Neolitik çağa kadar uzanmaktadır. Mersin Yumuktepe Höyüğü, Tarsus Gözlükule Höyüğü ile Erdemli-İskenderun arasında yüzey araştırmaları sonucunda Şamsı, Tarmil, ve Tömükkale höyüklerinde Neolitik Dönem’e ait seramik örnekleri bulunmuştur. Tüm bu bulgular Kilikya’nın Neolitik Dönem’de yerleşim gördüğünü kanıtlamaktadır. (Ünal ve Girginer 2007). Kilikya’da MÖ. VII. ilk dönemlerinde Helen yerleşim hareketleri görülmeye başlanmıştır. MÖ.I.yy’da yaşayan Romalı yazar Pomponius Mela’ya göre Samoslular Kelenderis’i ve Nagidos’u; Lindoslular da Soloi ve Tarsos şehirlerini oluşturmuşlardır (Kurt 2010). Kilikya bölgesi hakkında en fazla bilgi İskender sonrası döneme aittir. İskender Anadolu’ya geçtikten sonra MÖ.333 yılında Persleri ikinci kez İssos’da yener ve Kilikya’yı topraklarına katar. İskender’in ölümünün ardından aldığı yerler generaller tarafından paylaşılır ve bu dönemden sonra Kilikya’da Seleukoslar dönemi yaşanmaya başlamıştır (Kurt 2010).

Günümüzde Kilikya bölgesi olarak bilinen ve çalışma alanı olarak seçilen Kilikya bölgesine ait lokasyon sınırı Şekil 3.9’da görülmektedir. Çalışma alanı sınırı içerisindeki Olba/Uzuncaburç, Koriykos, Elaiussa Sebaste, Soli Pompeipolis, Tarsos, Anavarza, Kastabala, Anemirium, Nagidos ve Kelenderis isimli 10 adet tarihi yerleşim yerine ait detaylı koordinat bilgisi ve genel bilgiler Çizelge 3.1’de verilmiştir.

Şekil 3.9. Çalışma Alanı Sınırı

Çizelge 3.1. Kilikya bölgesi çalışma alanına ait koordinat ve genel bilgiler

Akropol	Bölge	İl	İlçe	Alan (ha)	Koordinatlar	
					X	Y
Olba	Dağlık Kilikya	Mersin	Silifke	5.50	586314	4049226
Uzuncaburç	Dağlık Kilikya	Mersin	Silifke	12	582716	4048748
Koriykos	Dağlık Kilikya	Mersin	Edremit	62	602487	4035335
Elaiussa Sebaste	Dağlık Kilikya	Mersin	Edremit	40	605198	4037997
Soli Pompeipolis	Ovalık Kilikya	Mersin	Merkez	17	637413	4067479
Tarsos	Ovalık Kilikya	Mersin	Tarsus	3	668545	4086860
Anavarza	Ovalık Kilikya	Adana	Kozan	13	756941	4126666
Kastabala	Ovalık Kilikya	Osmaniye	Merkez	9.5	250301	4118175
Anemirium	Dağlık Kilikya	Mersin	Anamur	63	482235	3986460
Nagidos	Dağlık Kilikya	Mersin	Bozyazı	14	498097	3994881
Kelenderis	Dağlık Kilikya	Mersin	Aydıncık	12	529030	3999980

3.3. Metodoloji

Bu çalışmada öncelikli olarak Kilikya bölgesinde daha önce yapılan Roma Dönemi'ne odaklanılmış arkeolojik çalışma ve araştırmalar kronolojik sıraya göre incelenmiştir. Eski yerleşimler ve mezar alanları ile ilgili veriler gözden geçirilerek değerlendirilmiştir. Bu süreçte Roma kent dokusu ve ölü gömme adetleri ile ilgili kaynaklar derlenerek anlatılmıştır. Ayrıca CBS'nin arkeolojik çalışmalarda daha önceki kullanımları incelenerek, çalışma kapsamında kullanılacak yöntemler belirlenmiştir.

Çalışma alanı ve alandaki tarihi eserlerin kuruldukları yerlerin seçilme nedenlerinin daha iyi anlaşılabilmesi için bir ön arazi çalışması gerçekleştirilmiş ve alanının tamamını görsel olarak analiz etmek, yerleşim yerlerinin koordinat bilgisini almak ve bu yerlerin görsellerini hazırlanan tezin içeriğinde sunmak için alana ait fotoğraflar çekilmiştir.

Çalışma sahasındaki yerleşim yerlerine ait alınan koordinatların coğrafik doğrulaması, lokasyon (yerleşim yerleri ve mezarlık alanları), eğim, bakı, yükseklik, karayolları, toprak türleri, kayaç yapısı ve su kaynakları haritası için CBS ArcGIS ArcMap 10.5 programından faydalanılmıştır. Amerika Birleşik Devletleri Jeoloji Servisi (USGS)'nden bölgenin sayısal yükseklik modelleri için altlık DEM (Digital Elevation Model) verisi temin edilmiş (Anonim 2018a) ve bu modellerden eğim ve bakı haritaları oluşturulmuştur. MTA Jeoloji Portalı'ndan jeoloji haritaları üretilmiştir.(Anonim 2018b). Günümüz karayollarına ve Roma Dönemi karayollarına ait karayolu haritaları üretilmiş ve bu sayede karayolu ağları birbirleriyle karşılaştırılmıştır (Anonim 2018c). Ayrıca yerleşim yerlerine ait daha detaylı görüntü elde etmek

amacıyla Harita Genel Komutanlığından hava fotoğrafları temin edilmiştir(Anonim 2018d). Haritalamada kolaylık sunması açısından Google Earth yazılımından da faydalanılmıştır.

4. BULGULAR VE TARTIŞMA

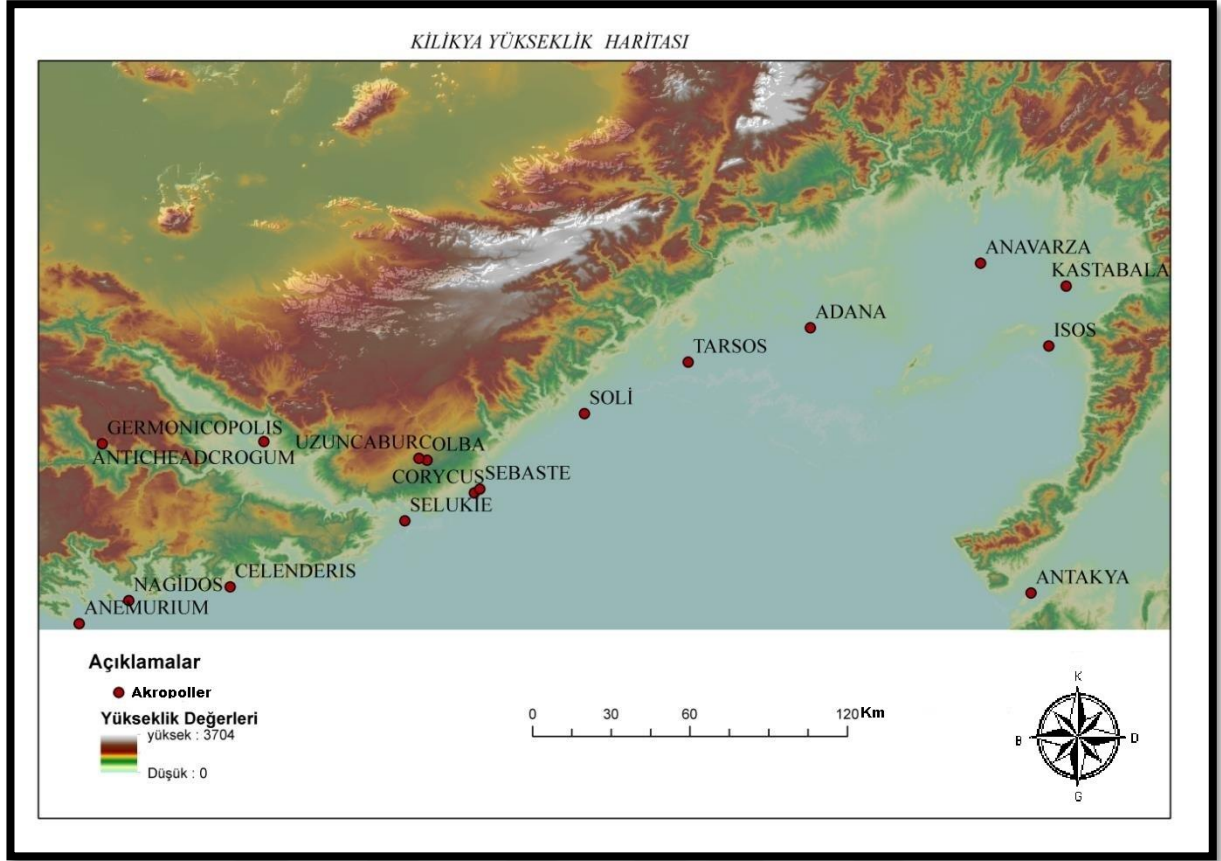
4.1. Çalışma Alanına Ait Genel Analiz

4.1.1. Yükseklik

Çevresel faktörlerden ilki yükseklik parametresidir. Çalışma alanının yükseklik değerlerine bakıldığı zaman Kilikya bölgesindeki tarihi yerleşimlerin 1 m - 1150 m yükseklik aralığında olduğu görülmektedir. Kilikya bölgesindeki yerleşim yerlerine ait hazırlanan yükseklik haritası Şekil 4.1'de görülmektedir. Çalışma alanındaki her bir yerleşim yerlerinin sınırı içerisinde en düşük yükselti değeri ile en fazla yükselti değeri baz alınarak oluşturulan ortalama yükseklik değerlerine ait Çizelge 4.1'de verilmiştir. Yükseklik değerleri analiz edildiğinde en düşük yüksekliğe sahip olan yerleşim yeri 5.5 m ile Korycus ve en fazla yüksekliğe sahip olan yerleşim yeri ise 1150 m ile Olba / Uzuncaburç'tur. Ayrıca bölgenin tamamı dikkate alındığı zaman Dağlık Kilikya'daki yerleşimlerin büyük çoğunluğunun özellikle sahilde ve düşük rakımlı yerlerde olduğu tespit edilmiştir. Mezarlık alanları ise genellikle çıplak gözle görülebilen yakın kayalıklarda oluşturulmuştur.

Çizelge 4.1. Akropollere ait ortalama yükseklik değerleri

Akropoller	Ortalama Yükseklik Değerleri (m)
Anemurium	39
Olba/Uzuncaburç	1150
Nagidos	19
Kelenderis	11,5
Korycus	5.5
Elaiussa Sebaste	19
Soli Pompeipolis	9.5
Tarsos	23
Anavarza	63
Kastabala	118.5

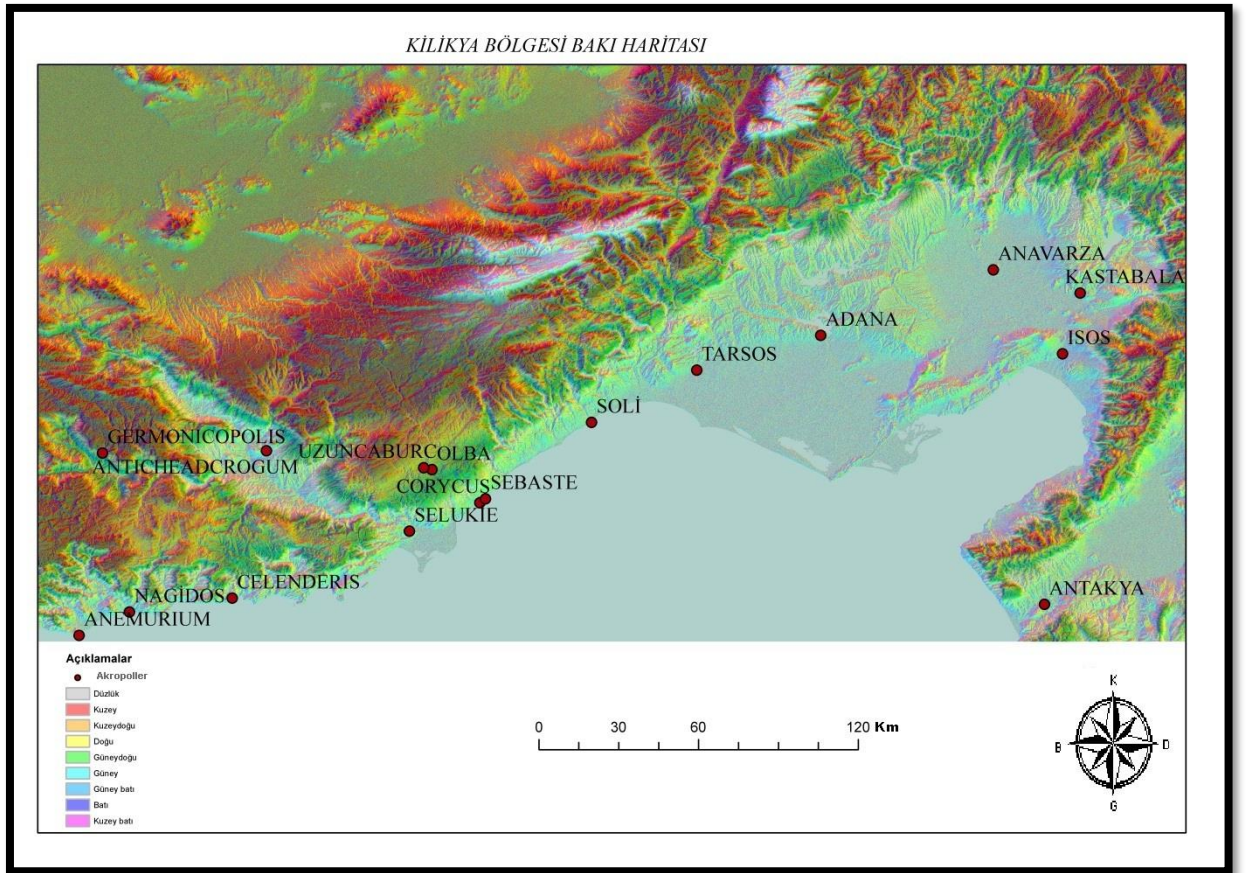
Şekil 4.1. Kilikya bölgesine ait yükseklik haritası

4.1.2. Bakı

Çevresel faktörlerden ikincisi bakı parametresidir. Kilikya bölgesindeki tarihi yerleşimlerde bakı yönleri analiz edildiğinde yerleşimlerin yönleri farklılıklar göstermekle birlikte en çok tercih edilen kuzeybatı ve güneydoğu yönleri olmuştur. Bununla birlikte bakı açısından kuzey yönü hiç tercih edilmemiştir. Kilikya bölgesindeki yerleşim yerlerine ait hazırlanan bakı haritası Şekil 4.2’de görülmektedir. Çalışma alanındaki her bir yerleşim yerlerine ait oluşturulan bakı yönleri Çizelge 4.2’de verilmiştir.

Çizelge 4.2. Akropollere ait bakı yönleri

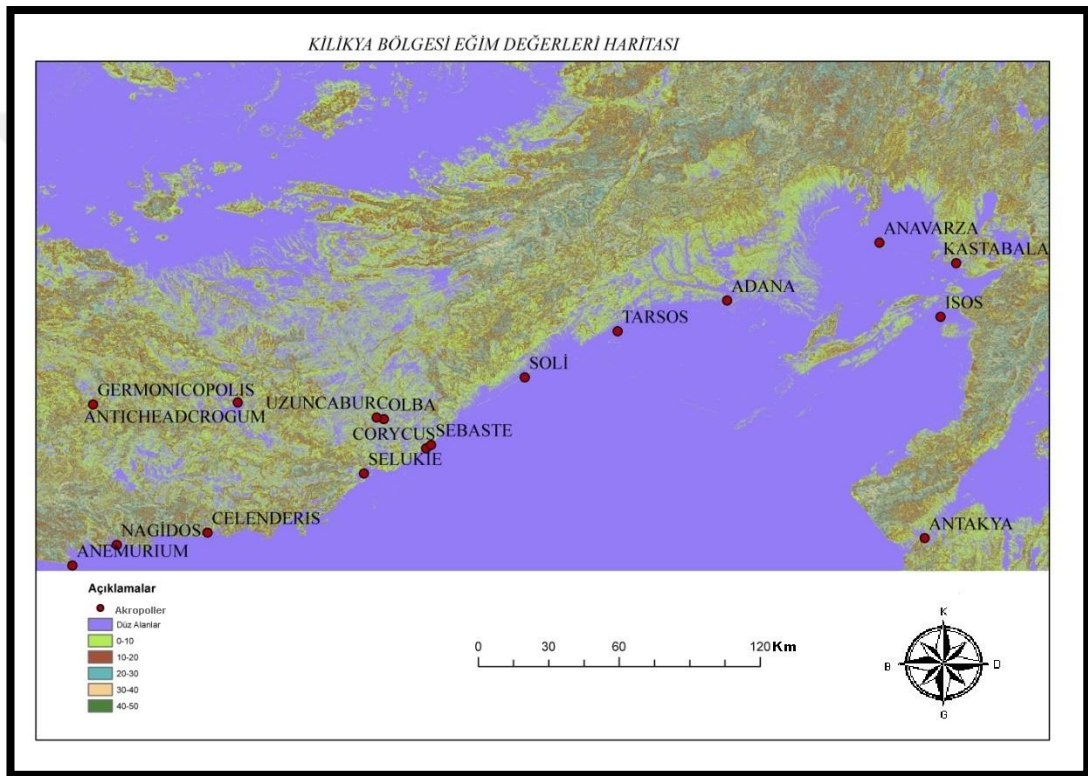
Akropoller	Bakı Yönleri
Anemurium	Kuzey doğu
Olba/Uzuncaburc	Güneydoğu
Nagidos	Güney
Celenderis	Güneydoğu
Korycus	Güney
Elaiussa Sebaste	Kuzey batı
Soli Pompeipolis	Kuzeybatı
Tarsos	Kuzeybatı
Anavarza	Güneydoğu
Kastabala	Güney batı

Şekil 4.2. Kilikya bölgesine ait bakı yönleri haritası

4.1.3. Eğim

Çevresel faktörlerden üçüncüsü eğim parametresidir. Çalışma alanındaki yerleşimler için eğim değerleri dikkate alınarak analiz edildiğinde Kilikya bölgesindeki tarihi yerleşimlerin tamamı %10 eğimin altındaki bölgelerde bulunmaktadır. Bununla birlikte genellikle düz alanlar yerleşim yeri olarak seçilirken nekropoller yerleşim yerinden çıplak gözle görülebilen yakın kayalıklarda oluşturulmuştur. Kilikya bölgesindeki yerleşim yerlerine ait hazırlanan eğim haritası Şekil 4.3’de görülmektedir.

Şekil 4.3. Kilikya bölgesine ait eğim haritası

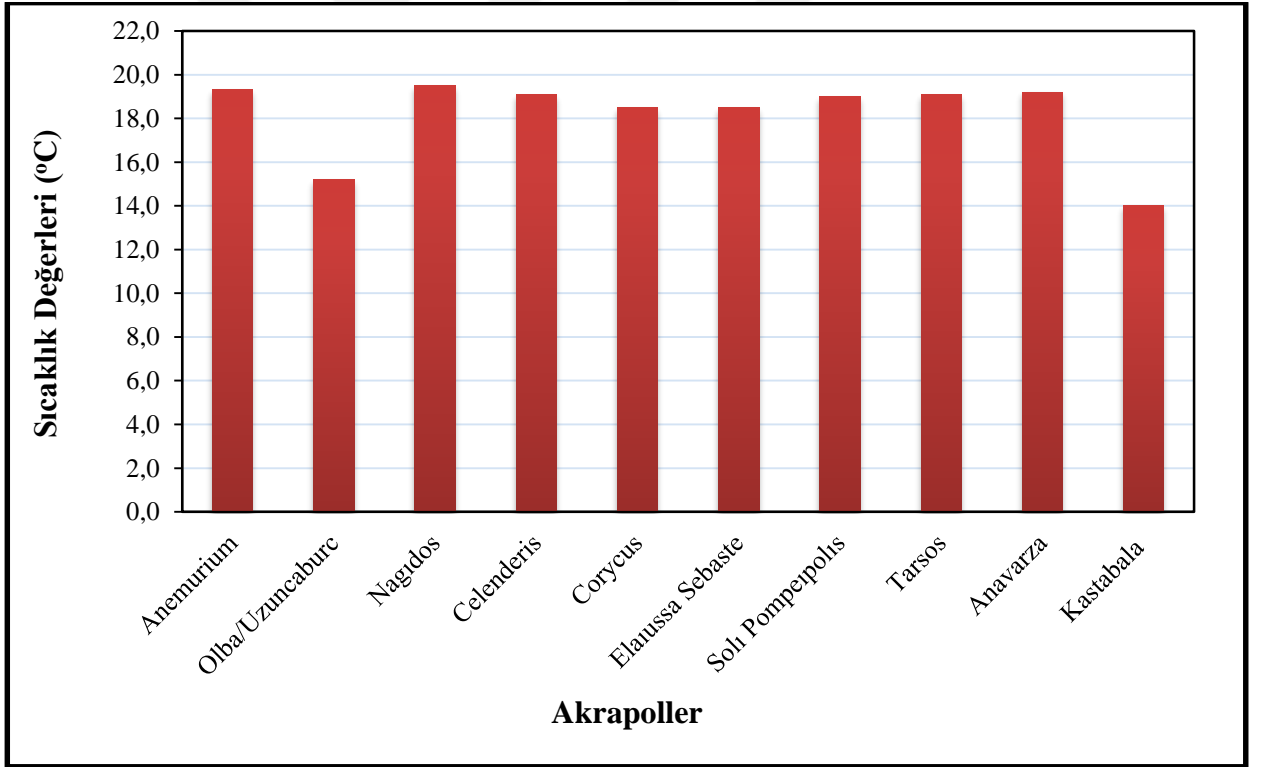
4.1.4. Sıcaklık

Çevresel faktörlerden dördüncüsü sıcaklık parametresidir. Çalışma alanının 1927-2017 yılları arasındaki sıcaklık değerlerine bakıldığında zaman en düşük ortalama sıcaklık değeri 14 °C ile Kastabala’da ve en yüksek ortalama sıcaklık değeri ise 19.5 °C ile Nagidos akropolündedir. Çalışma alanındaki Çizelge 4.3’de yer alan ortalama sıcaklık değerlerine bakılarak yerleşim yeri olarak tercih edilen akropollerin 1927-2017 yılları arasındaki ortalama sıcaklık değerlerinin 18.5

ile 19.3 °C arasında olduğu ve tüm akropollere ait sıcaklıkların Şekil 4.4’de görüldüğü üzere birbirine çok yakın değerde olduğu ifade edilebilir.

Çizelge 4.3. Akropollerin 1927-2017 yılları arasındaki ortalama sıcaklık değeri

Akropoller	Ortalama Sıcaklık Değerleri (°C)
Anemurium	19.3
Olba/Uzuncaburc	15.2
Nagidos	19.5
Celenderis	19.1
Corycus	18.5
Elaiussa Sebaste	18.5
Solı Pompeipolis	19.0
Tarsos	19.1
Anavarza	19.2
Kastabala	14.0

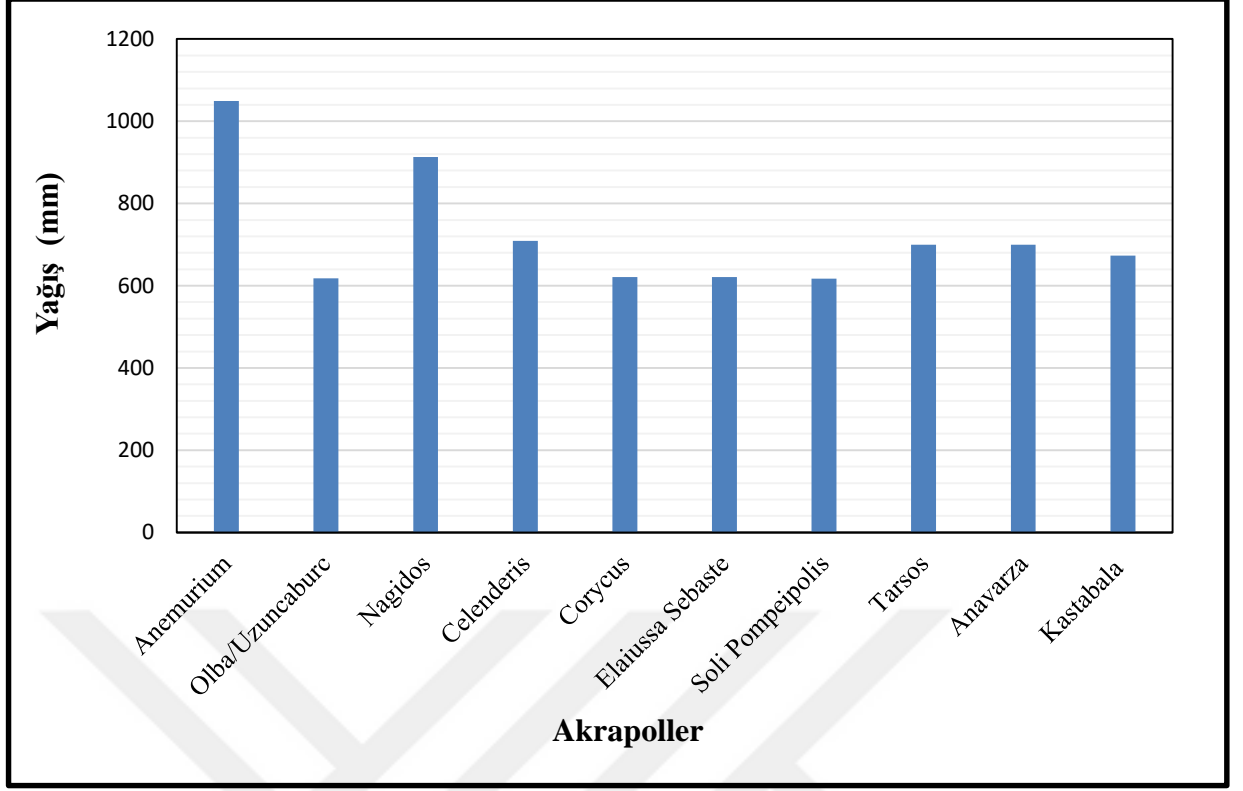
Şekil 4.4. Akropollere göre 1927-2017 yılları arasındaki ortalama sıcaklık değeri

4.1.5. Yağış

Çevresel faktörlerden beşincisi yağış parametresidir. Çalışma alanına ait 1927-2017 yılları arasındaki en yüksek ortalama yağış değeri 1049 mm değeri ile Anemurium tarihi yerleşiminde, en düşük yağış değeri 617 mm ile Soli Pompeipolis’da olduğu Çizelge 4.4’de görülmektedir. Şekil 4.5’de 1927-2017 yılları arasındaki yağış değerleri verilmiştir. Buna göre Kilikya bölgesinde ortalama yağışı en fazla alan tarihi yerleşim yerlerinin bulunduğu kısım Dağlık Kilikya bölgesidir. Rakımın yüksek olması yağışı etkileyen parametrelerden biri olarak düşünülse de rakımı düşük olan Nagidos ve Anemurium akropollerinin etrafında yoğunlaşan ormanlık bölge, bu akrapollerde de yağışın fazla görülmesini etkilemiştir.

Çizelge 4.4. Akropollerin 1927-2017 yılları arasındaki ortalama yağış değerleri

Akropoller	Ortalama Yağış Değerleri (mm)
Anemurium	1049
Olba/Uzuncaburc	618
Nagidos	913
Celenderis	709
Corycus	621
Elaiussa Sebaste	621
Soli Pompeipolis	617
Tarsos	700
Anavarza	700
Kastabala	673

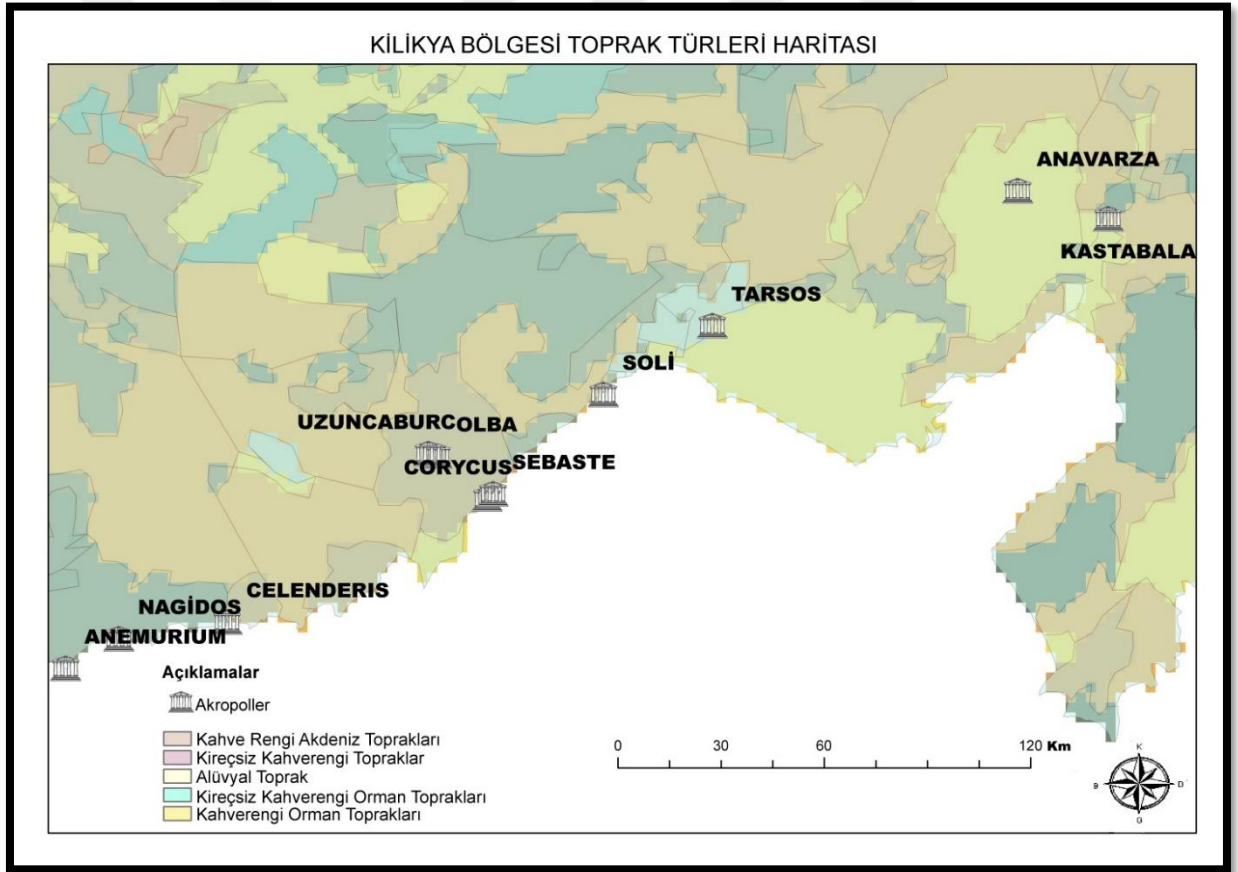
Şekil 4.5. Akropollere göre 1927-2017 yılları arasındaki ortalama yağış değerleri

4.1.6. Toprak Türleri

Çevresel faktörlerden altıncısı toprak türleri parametresidir. Kilikya bölgesinde toprak türleri incelendiğinde “Kireçsiz Kahverengi Orman Toprakları”, “Kırmızı Akdeniz Toprakları” ve “Alüvyal Topraklar” olmak üzere üç farklı toprak türü bulunmaktadır. Çizelge 4.5’de Kilikya bölgesi yerleşim yerlerine ait toprak türleri ve Şekil 4.6’da akropollerdeki toprak türlerinin dağılımları görülmektedir. Buna göre tarihi yerleşim yeri seçiminde en çok tercih edilen toprak türü “Kırmızı Akdeniz Toprakları” olmuştur. Sonrasında tarihi yerleşimler “Alüvyal Topraklar” ve “Kireçsiz Kahverengi Orman Toprakları” üzerine kurulmuştur.

Çizelge 4.5. Kilikya bölgesi yerleşim yerlerine ait toprak türleri

Akropoller	Toprak Türleri
Anemurium	Kireçsiz Kahverengi Orman Toprakları
Olba/Uzuncaburc	Kırmızı Akdeniz Toprakları
Nagidos	Kireçsiz Kahverengi Orman Toprakları
Celenderis	Kırmızı Akdeniz Toprakları
Korycus	Kırmızı Akdeniz Toprakları
Elaiussa Sebaste	Kırmızı Akdeniz Toprakları
Soli Pompeipolis	Kırmızı Akdeniz Toprakları
Tarsos	Alüvyal Topraklar
Anavarza	Alüvyal Topraklar
Kastabala	Alüvyal Topraklar

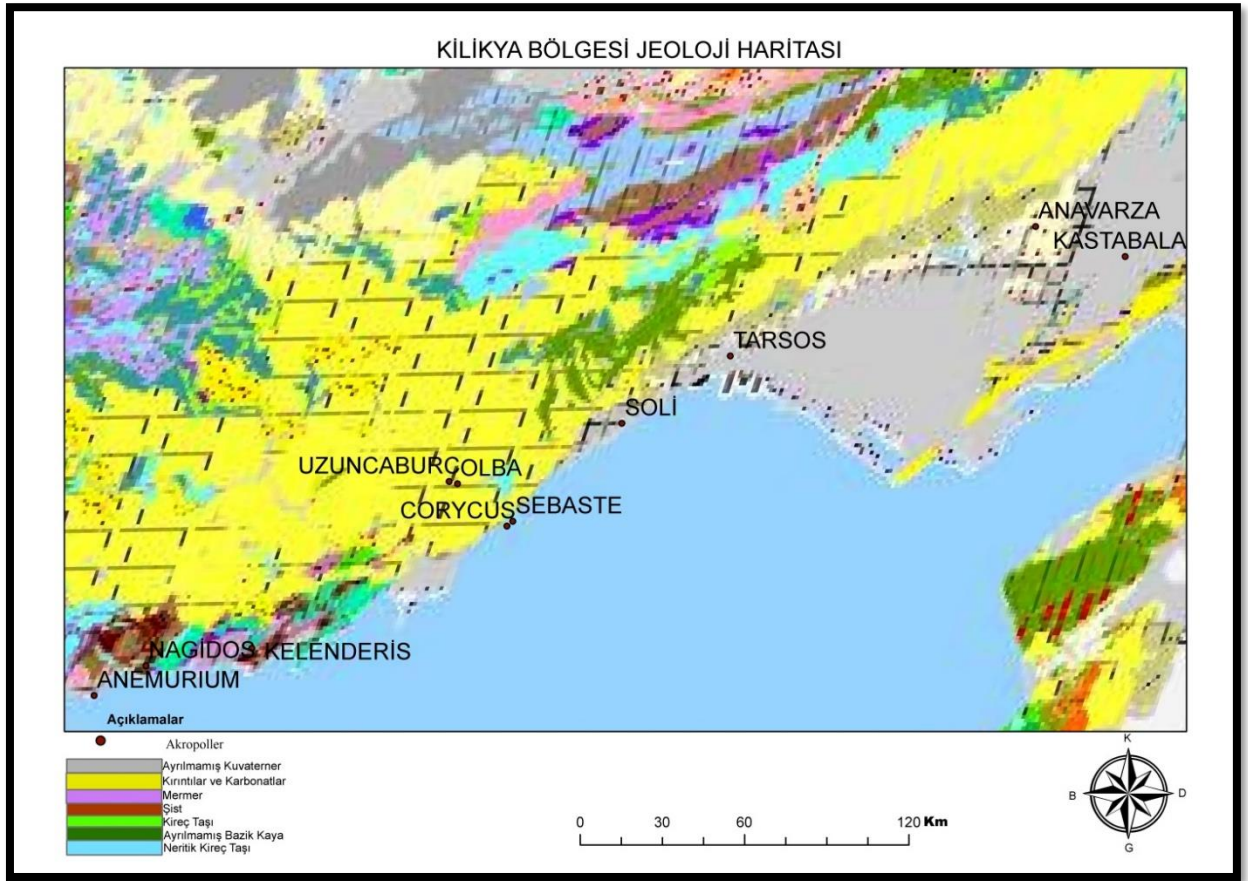
Şekil 4.6. Kilikya Bölgesi Toprak Türleri Haritası

4.1.7. Kayaç Yapısı

Çevresel faktörlerden yedincisi kayaç yapısı (jeolojik formasyon) parametresidir. Kilikya bölgesinde kayaç yapısı yerleşim yeri tercihinde doğrudan etkili bir parametre olmasa da dolaylı olarak özellikle nekropollerin oluşturulmasında önemli bir çevresel faktördür. Dayanıklı ve kaya mezarları oluşturulurken uygun kayaç yapısı tercih nedeni olmuştur. Çizelge 4.6’de Kilikya bölgesi yerleşim yerlerine ait kayaç yapısı ve Şekil 4.7’de ise Kilikya bölgesi kayaç yapısı haritası verilmiştir. Kilikya bölgesinde yerleşimlerin kurulduğu kayaç yapısına bakıldığı zaman yedi farklı kayaç yapısının bulunduğu ve kireç taşı - karbonat içerikli kayaç türlerinin ağırlıkta olduğu görülmektedir. Şekil 4.8’e bakıldığında Dağlık Kilikya’nın çoğunlukla kireçtaşı kayaç yapısından oluştuğu, Ovalık Kilikya’da ise kırıntılılar ve karbonatlar içerikli kayaç yapısının hakim olduğu söylenebilir.

Çizelge 4.6. Kilikya bölgesi yerleşim yerlerine ait kayaç yapısı

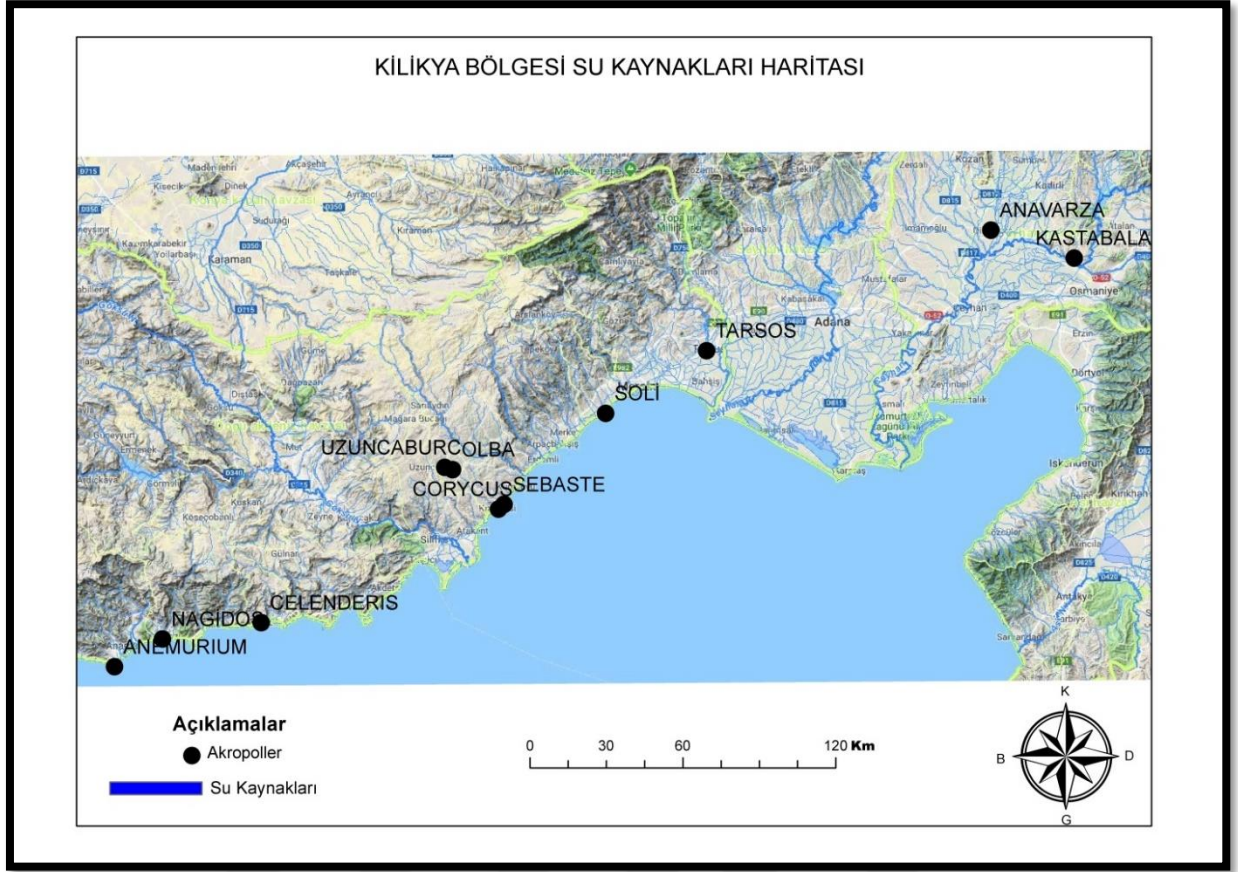
Akropoller	Kayaç Yapıları
Anemurium	Mermer Sist Kumul
Olba/Uzuncaburc	Kireç taşı
Nagidos	Mermer Sist Kumul
Kelenderis	Kırıntılar ve karbonatlar
Korycus	Kireç taşı
Elaiussa Sebaste	Kireç taşı
Soli Pompeipolis	Ayrılmamış Kuvaterner
Tarsos	Ayrılmamış Kuvaterner Traverten
Anavarza	Kırıntılılar ve karbonatlar
Kastabala	Kırıntılılar ve karbonatlar

Şekil 4.7. Kilikya bölgesi kayaç yapısı haritası

4.1.8. Su Kaynakları

Çevresel faktörlerden sekizincisi su kaynakları parametresidir. Kilikya bölgesi su kaynakları haritası Şekil 4.8’de verilmiştir. Su kaynakları haritasına bakıldığı zaman Kilikya bölgesinde Göksu, Limonlu, Seyhan ve Ceyhan Akarsuları gibi büyük su kaynakları bulunmaktadır. Ayrıca yerleşimlerin tamamının yakınlarda içme suyu ihtiyacını karşılayacak küçük su kaynaklarının da olduğu görülmektedir.

Şekil 4.8. Kilikya Bölgesi Su Kaynakları Haritası

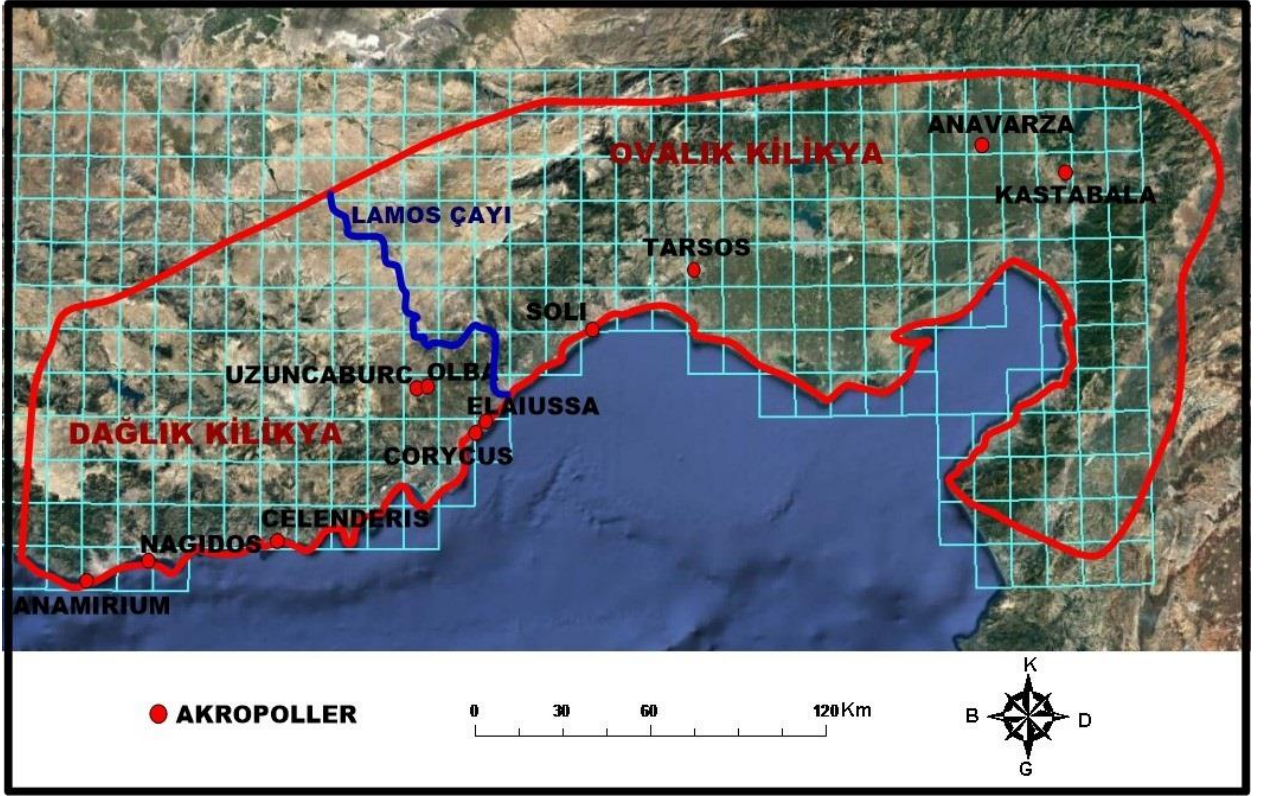
4.1.9. Karayolları

Çevresel faktörlerden sonuncusu Karayolları parametresidir. Kilikya bölgesi karayolları haritası Şekil 4.9’da verilmiştir. Buna göre Kilikya bölgesi; Roma Dönemi ve günümüzde kullanılan yollar karşılaştırıldığında özellikle sahil şeridindeki yollarda büyük benzerliklerle aradan binlerce yılın geçmesine rağmen güzergâh olarak örtüşmektedir. Özellikle dağlık bölgelerde günümüzde gelişen teknoloji ile tünel ve viyadükler Kilikya bölgesi karayolu güzergâhlarında farklılıklara neden olmuştur. Ayrıca hem Roma Döneminde hem de günümüzde tüm tarihi yerleşimlere karayolu ile ulaşmak mümkündür.

Şekil.4.9. Kilikya Bölgesi Roma Dönemi ve Günümüz Karayolları Haritası

Ozulu (2005) tarafından yapılan çalışmada bir tane yerleşim yeri ele alınarak incelenmiş ve çalışılan alana ait haritalar hazırlanarak analizleri yapılmıştır. Çalışmalarında alanın küçük olması haritalarda detay verilmesini avantajlı kılmıştır. Çalışmamızda ise alanımızın çok büyük olması üretilen haritaların karmaşık görünmesine sebep olmuştur. 1/25000’lik topografik paftadan 307 adet pafta çalışma alanı sınırımızı oluşturmaktadır. Çalışma alanımızın büyüklüğüne ait görüntü Şekil 4.10.’da görülmektedir.

Şekil 4.10. Çalışma alanına ait pafta indeksi

Kardeş (2010) çalışmasında herhangi bir dönem gözetilmeksizin çalışılan alanın bütün arkeolojik alanlarını ve eserlerini ele alarak CBS yardımıyla incelemiştir. Çalışmamızda ise çalışma alanının büyüklüğü göz önüne alındığı zaman Roma imparatorluk dönemi baz alınarak tarihi yerleşimler ve mezarlık alanları ile sınırlandırılmıştır.

Pişkin (2011) çalışmasında çalışma alanına ait yükseklik, eğim, bakı ve su varlıklarına yakınlık haritalarının yanı sıra çalışma alanının görünürlük analizleri de hazırlanarak çalışmaya eklemiştir. Bu çalışmada görünürlük analizleri yapılmıştır fakat çalışma alanının büyüklüğü nedeniyle analizler anlamsız bir görüntü verdiği için çalışmaya eklenmemiştir. Bizim çalışmamızda farklı olarak çalışılan alanın 1927-2017 yılları arası yıllık ortalama sıcaklık ve yağış haritaları, günümüz karayollarıyla çalışılan döneme ait karayolların karşılaştırma haritası, kayaç yapısı ve toprak yapısı haritaları hazırlanarak çalışmaya eklenmiştir.

4.2. Yerleşim Yerleri

Yapılan çalışmada alandaki tarihi yerleşim yeri çokluğundan dolayı daha sonra yapılacak çalışmalarda yer tespitlerinde yardımcı olabilmesi için 10 tarihi yerleşim yeri seçilmiştir.

4.2.1. Anemurium

Mersin ilinin Anamur ilçesine 8 km mesafede, Anamur Burnu'nun doğu yamaçlarında kurulmuştur (Bilir 2014). Anemurium'da ilk yerleşimin ne zaman başladığı bilinmemektedir. Deniz yoluyla ülkemizden Kıbrıs'a en yakın nokta burasıdır. M.Ö. IV ve I. yy'lara tarihlenen iki katlı, tek veya iki odalı beşik tonozlu 350'ye yakın mezar bulunduğu gözlenmiştir. Kentin gelişimi Roma Dönemi'nde artmıştır Romalılar Kıbrıs ile ilişkilerde bu liman kentini kullanmışlardır (Bilir 2014). 1.5 km uzunluğundaki surların inşasında yörenin mavi kireç taşı kullanılırken, Helenistik döneme ait gözetleme kulelerinde beyaz renkli taş kullanılmıştır. Kuzeyde yer alan tiyatronun yamaca dayalı oturma yerlerinden iz görülmezken, çevre duvarlarının bir kısmı görülebilmektedir. İki girişi bulunmaktadır. Girişler kemer ve tonozlarla desteklenmiştir. Halk Hamamı Tiyatronun batısında yer almaktadır. Akropol içerisindeki en büyük hamam yapısıdır ve iki katlıdır. Üç ısınma holü ile iki yüzme havuzundan oluşmaktadır. Geometrik desenlerle bezeli taban mozağinden çok az bir bölüm kalmıştır (Akbaş 1944). Nekropol alanı ile deniz arasında kalan ikinci bir hamam daha bulunmaktadır. İç mekânlarında ve ön sahanın tabanında mozaikler bulunmaktadır. Gymnasion Odeon'un güneybatısında yer almaktadır. Bütün tabanı geometrik desenlerle süslenmiş mozaiklerle kaplıdır. 100 m uzunluğunda üç tarafı stoalarla çevrili ve yaklaşık 1000 m² bir alanı kaplamaktadır. Kentin kuzeyinde, doğu-batı yönlü olarak iki sıra halinde yapılmış su kemerleri yer almaktadır. Bunlardan üst sırada yer alanı daha basit tarzda inşa edilmiştir.

Anemurium ören yerine ait nekropol alanı Elaiussa-Sebaste gibi bölgede en iyi korunmuş alanlardan bir tanesidir. Yaklaşık 350 adet mezar bulunmaktadır. Kentte ortalama yükseklik 39 m civarındadır. Nekropol dağ yamacında 60 m civarındadır. Ortalama sıcaklık yıllık bazda 19.3 °C olup yıllık yağış ortalaması 1049 mm'dir. Alan büyüklüğü yaklaşık 63 ha'dır. Toprak yapısı kireçsiz kahverengi orman toprağı olup kayaç yapısı mermer ve şist kumuldan oluşmaktadır. Hâkim bakı yönü kuzey doğudur. Anemurium yerleşimine ait hava fotoğrafı ve uydu görüntüsü Şekil 4.11'de görülmektedir.

Şekil 4.11. Anemurium yerleşimine ait hava fotoğrafı ve uydu görüntüsü
(HGK 2017; GE 2017)

4.2.2. Nagidos (Bozyazı)

Nagidos, Kilikya bölgesinin en eski yerleşimlerinden biridir. Anemurium'un 10 km doğusunda, Paşabeleni diye bilinen tepede kurulmuş olup, eteklerinde de nekropol bulunmaktadır (Duruggönül 2007). Yerleşimin batı kısmında Toroslardan gelerek denizle buluşan Sini Çayı bulunmaktadır. Nagidos'da Pharnabazus Dönemi'ne tarihlenen gümüş sikkeler bulunmuştur. Bu da antik şehrin MÖ.V.yy sonu ve IV.yy'da ekonomik açıdan güçlü olduğunu kanıtlar niteliktedir. Paşabeleni olarak adlandırılan tepenin üzerinde bulunan akropol farklı dönemlerde tamamlandığı düşünülen sur, duvarları ile çevrelenmektedir. Yerleşim sur içinde gelişirken tepenin güney yamaçları tarım faaliyetleri için kullanılmıştır (Bilir 2014). Paşabeleni Tepesi'nin doğusunda bir yerleşim daha bulunmaktadır. 4 km batısında ise antik liman vardır. Tepenin eteklerinde ve bugünkü şehir yerleşmesinin altında kalan yerlerde nekropol sahasına aittir. Nagidos antik kentinin tarihi hakkında en net bilgileri veren eser Mersin Müzesi'nde sergilenmekte olan yazıttır. Bu yazıt Nagidos'un kuruluşu hakkında bilgiler içerirken, aynı zamanda kentteki sınırlar hakkında da bilgiler içermektedir (Duruggönül 2007). Ortalama yükseltisi 20 m, yıllık sıcaklık ortalaması 19.5 °C, ortalama yağış miktarı 919 mm'dir. Toprak yapısı kireçsiz kahverengi orman toprağı, kayaç yapısı ise mermer şist ve kumuldan oluşmaktadır. Hâkim bakı yönü güneydir. Yerleşim yeri günümüzde yaklaşık 14 ha'lık bir alanı kaplamaktadır. Nagidos yerleşimine ait hava fotoğrafı ve uydu görüntüsü Şekil 4.12'de görülmektedir.

Şekil 4.12. Nagidos yerleşimine ait hava fotoğrafı ve uydu görüntüsü
(HGK 2017; GE 2017)

4.2.3. Kelenderis

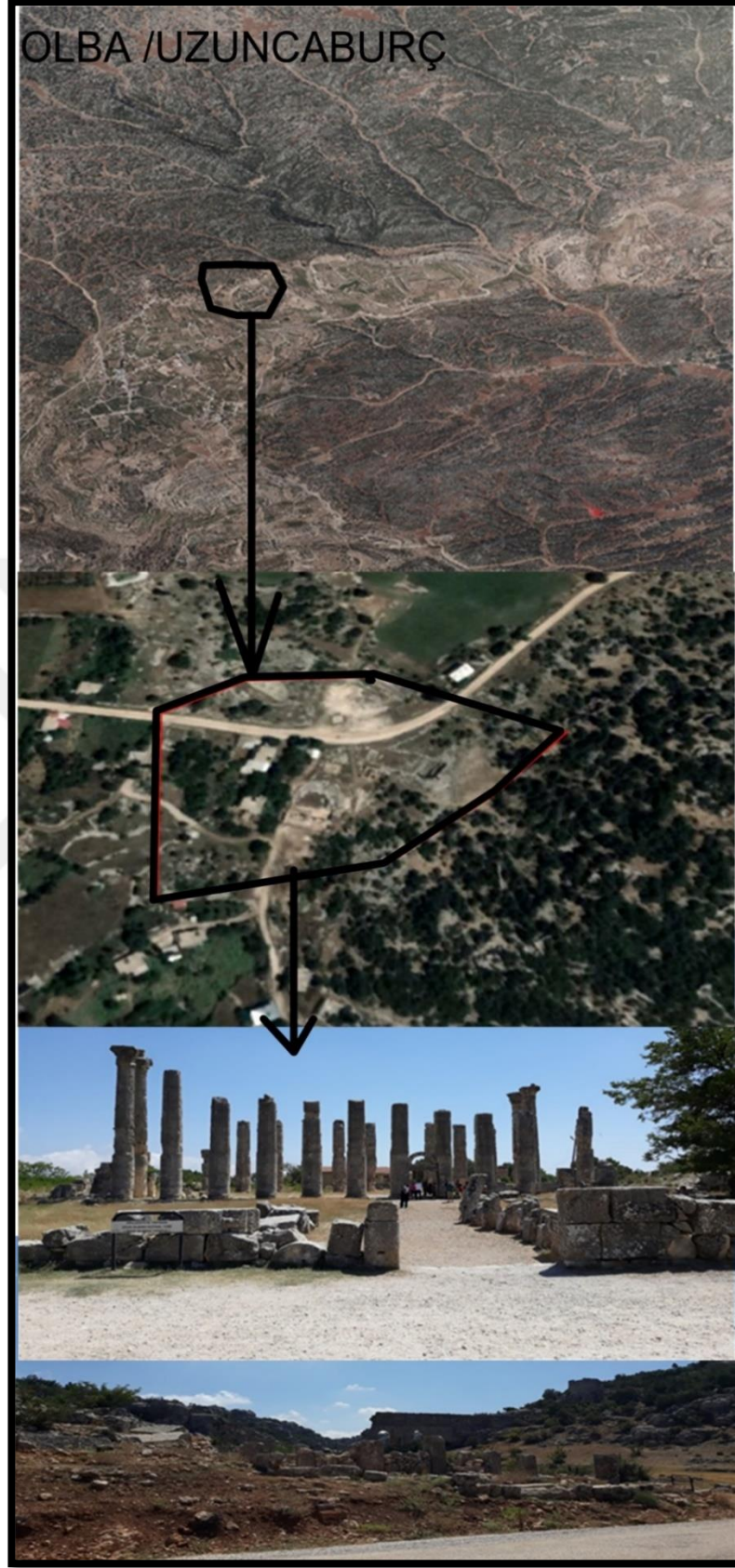
Anadolu arkeolojisi için çok büyük bir öneme sahip olan Kelenderis antik kenti, Dağlık Kilikya bölgesinde yer alan bir liman kentidir. Günümüzde ise Mersin ili, Aydınçık ilçesi sınırları içerisinde kalmaktadır (Tekocak 2006). Nekropol alanında yapılan kazılarla çok çeşitli mezar tipleri tespit edilmiştir. Bu sebepten dolayı Kelenderis antik kentindeki farklı mezar çeşitleri dikkat çekmektedir. Bu özelliği Elaiussa-Sebaste, Anemurium ve Uzuncaburç gibi yerlerle benzerlik gösterir. Bu mezar tipleri arasında bugüne kadar tespit edilenler arasında yer altı oda mezarlar, beşik tonozlu mezarlar, lahitler, mezar taşları bulunmaktadır. Helenistik Çağ'da Mısır'da kurulan Ptolamios Krallığı ile yakın ilişkileri olan Kelenderis, MÖ I.yy'da korsan baskınları yüzünden çok zor duruma düşmüştür (Sayar2010). Romalıların korsanlara karşı açtığı savaşa katılan Kelenderis halkı Romalıların Akdeniz ticaret yolunun güvenliğini sağlamasından sonra ikinci parlak dönemlerini yaşamışlardır (Tekocak 2006). Arkeolojik kazılarda MÖ VI. yy'a uzanan eserler ele geçmiştir. Bu eserler Silifke ve Anamur Müzelerinde sergilenmektedir. Ortalama yükseltisi 12 m, yıllık sıcaklık ortalaması 19.1 °C, ortalama yağış miktarı 709 mm'dir. Toprak yapısı kırmızı Akdeniz toprakları, kayaç yapısı kırıntılar ve karbonatlardan oluşmaktadır. Hâkim bakı yönü güneydoğudur. Yerleşim yeri günümüzde yaklaşık 14 ha'lık bir alanı kaplamaktadır. Kelenderis yerleşimine ait hava fotoğrafı ve uydu görüntüsü Şekil 4.13'de görülmektedir.

Şekil 4.13. Kelenderis yerleşimine ait hava fotoğrafı ve uydu görüntüsü
(HGK 2017; GE 2017)

4.2.4. Olba/Uzunca Burç

Olba kenti günümüzde Mersin'in Silifke ilçesi Uzuncaburç beldesine 4 km mesafededir. Akropolisin bulunduğu tepenin ovadan yüksekliği yaklaşık 50 m'dir. Olba'da yapılan çalışmalar tarihi kentteki mezarların konumunu büyük ölçüde jeolojik yapının belirlediğini göstermektedir. Kayalık kesimlerin önemli bir bölümü mezarlık alanlarına ayrılmıştır (Durugönül 1997). Antik kentin en önemli yapı ve anıtları Roma İmparatorluk dönemine aittir. Doğudaki Limonlu Çayı üzerindeki Kızılgeçit kaynağından taşınan su, çok katlı bir kanalla Olba'ya getirilmiştir. Olba akropolüne suyu ileten su kemerinin üzerindeki yazıttan, yapının MS 198-211 yıllarında yapıldığı anlaşılmaktadır. Arkeolojik kazılarda ortaya çıkarılan önemli yapılar arasında yer alan tiyatro, Roma Dönemi izlerini yansıtmaktadır (Er ve Söğüt 2005). Kültürel yapı hakkında önemli bilgiler veren tiyatronun bir kısmı günümüze ulaşmıştır. Ayrıca kentin her tarafına dağılan, farklı tiplerdeki mezarların oluşturduğu mezarlık alanları, basit kaya mezarları ve lahitlerin yanı sıra anıtsal yapılardan oluşmaktadır (Akçay 2018). Ortalama yükseltisi 1150 m, yıllık sıcaklık ortalaması 15.5 °C, ortalama yağış miktarı 618 mm'dir. Toprak yapısı kahverengi Akdeniz toprağı, kayaç yapısı kireç taşından oluşmaktadır. Hâkim bakı yönü güneydoğudur. Yerleşim yeri günümüzde yaklaşık 14 ha'lık bir alanı kaplamaktadır. Olba/Uzunca Burç yerleşimine ait hava fotoğrafı ve uydu görüntüsü Şekil 4.14'de görülmektedir.

Şekil 4.14. Olba Uzuncaburç yerleşimine ait hava fotoğrafı ve uydu görüntüsü
(HGK 2017; GE 2017)

4.2.5. Korykos

Mersin-Erdemli-Silifke karayolunun 60.km'sinde günümüzde Kızkalesi sınırları içerisinde yer almaktadır. Roma ve Bizans dönemlerinde yerleşim görülmüştür. Roma döneminde zeytinyağı ihraç merkezi olmuştur. Helenistik dönemde başlayan kentleşme ile içinde bulunduğu coğrafyanın etkisiyle güvenli bir şehir kurulmuş ve bölgede tek örnek olan deniz ve kara kalesinden oluşan ikili bir savunma sistemi oluşturulmuştur (Ceylan 2004).

Helenistik Döneme ait nekropol alanı limanın hemen karşısındadır ve bu alan Erken Bizans Dönemi'nde genişlemiştir. Ancak Sebaste ile karşılaştırıldığında Anıt Mezar sayısı daha azdır. Bazı mezar taşları, kale yapıldığı esnada sökülerek kullanılmıştır. Lahitlerin yanı sıra kaya mezarlarda bulunmaktadır. Antik kentten kalan pek çok kalıntı narenciye ağaçları ve makiler arasında kaybolmuş durumdadır. Korykos ve Eliaussa Sebaste kentinin arası birçok kaya ve lahit mezarların bulunduğu bir açık hava müzesi görünümündedir (Umar 2000) . Korykos'daki görülecek yerlerin en başında nekropol gelmektedir. Kara kalenin kuzey tarafına yukardan gelen küçük bir dereye "Mezarlıklar Vadisi" denir. Korykos halkının bütün mezarları o derenin iki tarafında yer almaktadır (Başagaç 2013). Şehrin su ihtiyacı 15 km uzaklıktaki Limonlu Çayı'ndan karşılanmıştır. Su kanallarının kalıntıları günümüzde görüle bilinmektedir. Ortalama yükseltisi 5.5 m, yıllık sıcaklık ortalaması 18.5 °C ve ortalama yağış miktarı 621 mm'dir. Toprak yapısı kırmızı Akdeniz toprağı, kayaç yapısı kireç taşı ve kumuldan oluşmaktadır. Hâkim bakı yönü güneydir. Yerleşim yeri günümüzde yaklaşık 64 ha'lık bir alanı kaplamaktadır. Korykos yerleşimine ait hava fotoğrafı ve uydu görüntüsü Şekil 4.15'de görülmektedir.

Şekil 4.15. Korykos yerleşimine ait hava fotoğrafı ve uydu görüntüsü
(HGK, 2017; GE, 2017)

4.2.6. Elaiussa-Sebaste

Mersin-Erdemli-Silifke karayolunun 50. km'sinde Kumkuyu mahallesinde yer almaktadır. Elaiussa-Sebaste'nin MÖ II. yy'ın sonlarında kurulduğu bilinmektedir (Güneş ve Özdem 2004). Özellikle Roma ve Bizans dönemlerinde yerleşim görmüş olup, bir liman şehri olması sebebiyle önemini uzun süre korumuştur. Tiyatro, agora, bazilika gibi yapıları yol üzerinden görmek mümkündür. 23 basamaklı tiyatronun oturma kapasitesi 2300'dür. Kentin arka tarafından nekropollerini görmek mümkündür. Ancak nekropollerin olduğu yerde küçük bir köy kurulmuştur ve bu nekropollerin bazıları da limon bahçeleri arasında kalmıştır. Son yapılan kazı çalışmalarında nekropollerin bulunduğu yerden Korykos'a kadar uzanan 4.5 km'lik bir Kral yolu bulunmuştur (Sayar 2010). Kazı çalışmaları sırasında MS.II.yy.'a ait bir hamam bulunmuştur. Bu yapı, kalorifer sistemli ve girişinde yıkanmaya gelen kişilerin sağlık dileklerini belirten bir yazıt koydurdukları kazı çalışmalarında tespit edilmiştir (Güneş ve Özdem 2004). Ortalama yükseltisi 19 m, yıllık sıcaklık ortalaması 18.5 °C ve ortalama yağış miktarı 621 mm'dir. Toprak yapısı kırmızı Akdeniz toprağı ve kayaç yapısı kireçtaşından oluşmaktadır. Hâkim bakı yönü kuzeybatıdır. Yerleşim yeri günümüzde yaklaşık 17 ha'lık bir alanı kaplamaktadır. Elaiussa-Sebaste yerleşimine ait hava fotoğrafı ve uydu görüntüsü Şekil 4.16'da görülmektedir.

Şekil 4.16. Elaiussa Sebaste yerleşimine ait hava fotoğrafı ve uydu görüntüsü
(HGK 2017; GE 2017)

4.2.7. Soli Pompeipolis

Günümüzde Mersin'in Mezitli ilçesinin Viranşehir Mahallesi sınırları içinde yer almaktadır. Soli Pompeipolis antik kenti ile ilgili yaygın kanı "sol," yani Latince "güneş" kelimesinden geldiğidir (Sarıkaya 2008). Roma Devleti'nin Akdeniz'deki korsan faaliyetleri sonlandırmak üzere MÖ 64'te görevlendirdiği Pompeius, Kilikya'da korsan faaliyetlere son vermeyi başarmış. Soli'de mücadeleler sonucunda zafer elde edilmiş, bunun anısına şehir yeniden imar edilmiş ve ismi Pompeipolis olarak değiştirilmiştir (Yağcı 2013). Günümüze ulaşmamakla birlikte 19. yy'da Soli'ye gelen Avrupalı gezginler, kentte tiyatro, tapınak, hamam gibi yapıların ve nekropolün bulunduğu söz ederler. Sütunlu caddede günümüzde toplam 33 sütun yıkılmadan durmaktadır. Bunlardan 4'ü batı 29'u doğu sütun dizisine aittir (Sarıkaya 2013). Korinth düzenindeki sütun başlıklarından kimisinde figürler görülmektedir. Ayrıca bazı sütunların üzerindeki yazıtlardan, caddeye bakan konsollarının roma imparator ya da üst düzey yöneticilerinin büstlerini taşıdığı anlaşılmaktadır (Çevik ve Ritter 2013). Tepe üzerinde yapılan yüzey araştırmalarında Erken Demir Dönemi'nden, Roma Dönemi'ne kadar tarihlenen keramik parçaları bulunmuştur. Kalıntılarının bir bölümü bugünde görülebilen liman, birbirinden 200 m aralıklarla düzenlenmiş iki dalgakırandan oluşmaktadır (Develi 1991).

Bu alandaki taşlar, Mersin'deki binalarda kullanılmış bu nedenle şehir büyük tahribata uğramıştır (Başagaç 2013). Ortalama yükseltisi 9.5 m, yıllık sıcaklık ortalaması 19 °C ve ortalama yağış miktarı 618 mm'dir. Toprak yapısı kırmızı Akdeniz toprağı, kayaç yapısı ayrılmamış kuvaterner ve kumuldan oluşmaktadır. Hâkim bakı yönü kuzeybatıdır. Yerleşim yeri günümüzde yaklaşık 17 ha'lık bir alanı kaplamaktadır. Soli Pompeipolis yerleşimine ait hava fotoğrafı ve uydu görüntüsü Şekil 4.17'da görülmektedir.

Şekil 4.17. Soli Pompeipolis yerleşimine ait hava fotoğrafı ve uydu görüntüsü
(HGK 2017; GE 2017)

4.2.8. Tarsos

Tarsos Kilikya ile iç Anadolu'yu bağlayan yolların bir kesişme noktası konumundadır. Güneyde Regma Gölü ile Akdeniz'e bağlantısı nedeniyle, ilk ve orta çağlarda deniz ticaretine açık liman kenti olmuştur. Tarsus'taki eğitim düzeyinin Atina ve İskenderiye kentlerinden daha iyi durumda olduğu bilinmekteydi (Kurt 2010). Yunan kaynaklarında, Tarsus'taki tarihi eserler hakkında verilen bilgilerde; saray, pazar yerleri, caddeler, köprüler, hamamlar, çeşmeler, akarsu sahilinde gençlere ait gymnazyum, stadyum ve Paulus Tapınağı anlatılmaktadır. Antik Tarihçi Plutarkhos, Kleopatra'nın M. Antonius'u filosu ile birlikte Tarsus'ta ziyaret ettiğini yazar Iulius Caesar'ın MÖ. 44'te ölümü üzerine yerine geçen Antonius'da Tarsus'a gelerek imar çalışmalarıyla kentin gelişmesini sağlamıştır (Güneş ve Özdem 2004). Antonius dünyanın en eski kütüphanesini Bergama'dan Tarsus'a nakletmiştir. Kısa zamanda zenginleşen Tarsus dünyanın ilgisini çekmiştir. Kleopatra ve Antonius, Tarsus için unutulmaz hizmetler vermiştir. Mısır'a dönen Kleopatra Antonius'u ikna ederek Mısır'a çağırmış ve MÖ. 37 yılında evlenmişlerdir. MÖ. 34 yılında Roma senatosu kararı ile Kleopatra ve Antonius'a karşı Romalılar savaş ilan etmişlerdir. Kleopatra ve Antonius yenilmiş ve Antonius kendini öldürmüştür. Actium savaşından sonra bütün Roma topraklarını kendine bağlayan Augustus, kendine sadık kalan Tarsus'u ödüllendirmiştir (Öz 1991). İmparator Hadrianus 117'de Tarsus'u ziyaret etmiştir. İmparatoru Antonius Pius zamanında ise Tarsus yalnız Kilikya'nın başkenti olarak değil Likonia, Isauria bölgelerinin yönetim merkezi olmuştur (Akbaş 1944). Romalı komutan Pompeius'un aldığı Kilikya ve Tarsus 459 yılına kadar Roma yönetiminde kalmış ve bu dönemde ekonomik ve ticari alanda üstünlüğünü sürdürmüştür. Tarımla birlikte zeytin ve bağcılık önem kazanmış, şehir surları önemini kaybetmiştir. 395'de Roma İmparatorluğu ikiye ayrılmış, Tarsus Doğu Roma topraklarında kalmıştır (Kurt 2010).

Ortalama yükseltisi 23 mm, yıllık sıcaklık ortalaması 19.1 °C ve ortalama yağış miktarı 700 mm'dir. Toprak yapısı alüvyal toprak, kayaç yapısı ayrılmamış kuvaterner ve travertenden oluşmaktadır. Hâkim bakı yönü kuzeybatıdır. Yerleşim yeri günümüzde yaklaşık 31 ha'lık bir alanı kaplamaktadır. Tarsos yerleşimine ait hava fotoğrafı ve uydu görüntüsü Şekil 4.18'da görülmektedir.

Şekil 4.18. Tarsos yerleşimine ait hava fotoğrafı ve uydu görüntüsü
(HGK 2017; GE 2017)

4.2.9. Anavarza

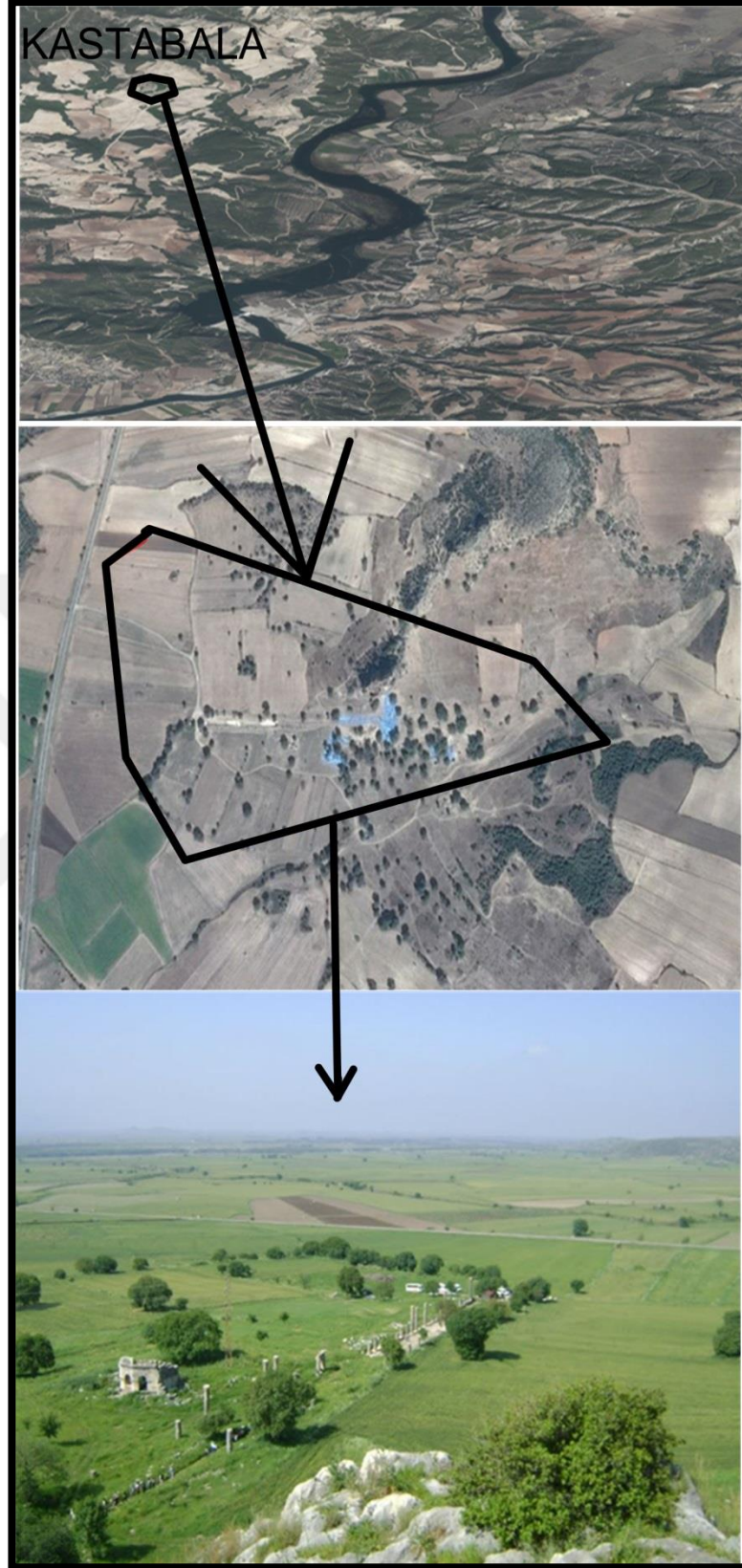
Kilikya bölgesinin önemli merkezlerinden olan Anavarza'nın antik kaynaklarda adı Anazarbos, Anazarba, Aynizarba veya Anazarbus olarak geçer. Adana'nın yaklaşık 70 km kuzeydoğusunda, Dilekkaya köyü yakınlarında bir tepe üzerine kurulmuştur (Buyruk 2016). Anavarza'da bulunan önemli kalıntılar arasında, 20 burçlu sur duvarı, sütunlu yol, hamam, tiyatro, amfi tiyatro, stadyum, su yolları, kaya mezarları bulunmaktadır. Antik kentteki kalıntıların çoğu Roma ve Bizans dönemine aittir. Anavarza Roma Döneminin ilk iki yüzyılı boyunca büyük bir varlık gösterememiş ve Kilikya başkenti Tarsus'un gölgesinde kalmıştır, yaşanan büyük depremde büyük zarar gören şehir İmparator Justinianus tarafından onarılarak Justinopolis adını almıştır. Antik Kentte sütunlu yol, hamam, kilise kalıntısı, tiyatro, stadyum, su yolları ve kaya mezarları, kentin batısında bulunan nekropol ve antik yol, Deniz Tanrıçası Thetis'e ait havuz mozaïği, 3 girişli anıtsal kapı olan Ala Kapısı ve Ortaçağ Kalesi önemli eserlerdir (Buyruk 2016). Kazı ve restorasyon çalışmaları devam etmektedir. Ayrıca Kilikya Bölgesi'nde başka örneği bulunmayan 3 girişli zafer takı bulunmaktadır. Ortalama yükseltisi 63 m, yıllık sıcaklık ortalaması 19.2 °C ve ortalama yağış miktarı 700 mm'dir. Toprak yapısı alüvyal toprak, kayaç yapısı kırıntılar ve karbonatlardan oluşmaktadır. Hâkim bakı yönü güneydoğudur. Yerleşim yeri günümüzde yaklaşık 13 ha lık bir alanı kaplamaktadır. Anavarza yerleşimine ait hava fotoğrafı ve uydu görüntüsü Şekil 4.19'da görülmektedir.

Şekil 4.19. Anavarza yerleşimine ait hava fotoğrafı ve uydu görüntüsü
(HGK 2017; GE 2017)

4.2.10. Kastabala

Osmaniye'ye 12 km mesafede, Kesmeburun, Bahçe ve Kazmaca köylerinin ortasında yer almaktadır. Kastabala Ören Yerini ilk kez 1875 yılında İngiliz diplomat E.J. Davis ziyaret etmiş ve ayrıntılı olarak tanımlamıştır. Kentin antik dönemdeki diğer bir adının da Hierapolis olduğu İngiliz araştırmacı Th. Bent tarafından burada bulunan antik yazıtların okunması sayesinde anlaşılmıştır (Başgelen 2000). Kentte sürdürülen kazı ve araştırmalar kentin sınırlarının güneyde Ceyhan Nehri, kuzeyde Karatepe, batıda Kırmıtlı Kuş Cenneti arasında genişleyen verimli ovayı kapsadığını ortaya koymaktadır. Sur ile çevrili kent merkezindeki yapılar kale tepesinin hâkim olduğu küçük bir vadinin kuzey, güney ve doğu yamaçlarında tespit edilmiştir. Kayalık doğal yükseltiler kuzeyde yerleşmenin doğal sınırını oluşturmuştur. Kentin kuzeybatısında, kalenin kuzeydoğu eteğinde kayaya açılan geçit batı ile doğu konut alanlarını birbirine bağlamaktadır. Antik kentin Roma İmparatorluk Dönemi'nde sur duvarı ile çevrili olmadığı, ilk savunma sisteminin MS. IV. yy. sonlarında inşa edildiği düşünülmektedir (Pustu 2006). Kentin, güney, kuzey ve batısında çok sayıda mezar yapıları ve kaya mezarları görülmektedir. Ortalama yükseltisi 118 m, yıllık sıcaklık ortalaması 14 °C ve ortalama yağış miktarı 673 mm'dir. Toprak yapısı alüvyal toprak, kayaç yapısı kırıntılar ve karbonatlardan oluşmaktadır. Hâkim bakı yönü güneybatıdır. Yerleşim yeri günümüzde yaklaşık 13 ha'lık bir alanı kaplamaktadır. Kastabala yerleşimine ait hava fotoğrafı ve uydu görüntüsü Şekil 4.20'de görülmektedir.

Şekil.4.20. Kastabala yerleşimine ait hava fotoğrafı ve uydu görüntüsü
(HGK 2017; GE 2017)

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Alanya ile İskenderun Körfezi arasında Roma Döneminde Kilikya bölgesinde bulunan Roma Dönemi'ne ait yerleşim yerleri baz alınarak eğim, bakı, yükseklik, yağış, sıcaklık, su kaynakları, karayolları, toprak türleri ve kayaç yapısı gibi çevresel faktörlere ait bilgiler CBS'ne aktarılmış ve oluşturulan haritaların analizleri yapılarak bu parametrelerden hangilerinin o dönemin toplumsal yapısı, yaşayış şekilleri ve yaşam alanlarının seçimi üzerinde etkili olduğu incelenmiştir. Yapılan analizler neticesinde incelenen yükseklik bakımından değerler 5.5 m – 1150 m arasında değişmekte olup en yüksek kesimde kurulan akrapol Olba / Uzuncaburç ve en düşük kesimde kurulan akropol ise Korycus'tur. Bölgenin tamamı dikkate alındığı zaman Dağlık Kilikya'daki yerleşimlerin büyük çoğunluğunun özellikle sahilde ve düşük rakımlı yerlerde yani daha çok düz alanlarda (%10 eğimin altında) olduğu tespit edilmiştir. Mezarlık alanları ise genellikle çıplak gözle görülebilen yakın kayalıklarda oluşturulmuştur. Bakı yönleri analiz edildiğinde yerleşimlerin yönleri farklılıklar göstermekle birlikte en çok tercih edilen kuzeybatı ve güneydoğu yönleri olmuştur. Kuzey yönü ise hiç tercih edilmemiştir. 1927-2017 yılları arasındaki ortalama sıcaklık değerlerinin 18.5 ile 19.3 °C arasında olduğu ve tüm akropollere ait sıcaklıkların birbirine çok yakın değerlerde olduğu ifade edilebilir. 1927-2017 yılları arasındaki ortalama yağış değerleri 617 mm (Soli Pompeipolis) - 1049 mm (Anemurium) arasında olup, ortalama yağışı en fazla alan tarihi yerleşim yerlerinin bulunduğu kısım Dağlık Kilikya bölgesidir. Rakımın yüksek olması yağışı etkileyen parametrelerden biri olarak düşünülse de rakımı düşük olan Nagidos ve Anemurium akropollerinin etrafında yoğunlaşan ormanlık bölge, bu akropollerde de yağışın fazla görülmesini etkilemiştir. Buna göre tarihi yerleşim yeri seçiminde toprak türü olarak “Kırmızı Akdeniz Toprakları”, “Alüvyal Topraklar” ve “Kireçsiz Kahverengi Orman Toprakları” arasında en çok tercih edilen “Kırmızı Akdeniz Toprakları” olmuştur. Kayaç yapısına bakıldığı zaman yedi farklı kayaç yapısından kireç taşı - karbonat içerikli kayaç türlerinin ağırlıkta olduğu; Dağlık Kilikya'nın çoğunlukla kireçtaşı kayaç yapısından oluştuğu ve Ovalık Kilikya'da ise kırıntılılar - karbonatlar içerikli kayaç yapısının hâkim olduğu söylenebilir. Su kaynakları bakımından Göksu, Limonlu, Seyhan ve Ceyhan Akarsuları gibi büyük su kaynakları çalışma sınırında bulunmakla birlikte yerleşimlerin tamamının yakınlarda içme suyu ihtiyacını karşılayacak küçük su kaynaklarının da olduğu tespit edilmiştir. Roma Dönemi ve günümüzde kullanılan yollar karşılaştırıldığında özellikle sahil şeridindeki yollarda büyük benzerliklerle güzergâh olarak örtüşmektedir Dağlık bölgelerde günümüzde gelişen teknoloji ile tünel ve viyadükler karayolu güzergâhlarında farklılıklara neden olmuştur. Ayrıca hem Roma Döneminde hem de günümüzde

tüm tarihi yerleşimlere karayolu ile ulaşmak mümkündür. Anemurium, Nagidos, Celenderis, Korykos ve Sebaste gibi Sahil şeridindeki tarihi yerleşimlere günümüzde deniz yoluyla ulaşmak mümkündür. Tarsos'a Roma Döneminde deniz yoluyla ulaşmak mümkünken günümüzde deniz yoluyla ulaşım mümkün değildir.

Kilikya bölgesi yerleşim yerlerine ait Anemurium, Nagidos, Celenderis, Korykos, Sebaste, Tarsos, Anavarza, Kastabala, Olba / Uzuncaburç, Soli Pompeipolis gibi 10 yerleşim yerine ait günümüzdeki mevcut durumları, mimari yapıları ile mezar yapısı ve çeşitliliği hakkında genel bilgiler verilmiştir. Bu bilgiler doğrultusunda özellikle kaya mezarları şehir yerleşimlerine yakın hâkim kayalar üzerine inşa edilmiş ve yerleşim yerinden bakıldığında çıplak gözle görülmektedir. Jeolojik yapı mezar çeşitliliğini etkilemiştir. Dağlık Kilikya'da daha çok kaya mezarı tespit edilirken Ovalık Kilikya'da daha çok lahit mezara rastlanmaktadır. Roma İmparatorluğu şehir yapılanması görülse de yerel malzeme ve yerel tekniklerin de kullanıldığı görülmektedir. Bölgede yapılan çalışmalar neticesinde maalesef defneciler tarafından tahrip edilmemiş herhangi bir mezar yapısına ulaşılamamıştır. Yerleşimlerin çoğu günümüz yerleşimleri ile iç içe girmiş durumdadır. Bazı yerleşimlerdeki yapı malzemeleri günümüzde yapılan inşaatlarda kullanılmış ve tarihi yerleşimlere büyük zararlar vermiştir. Yerleşmelerde ulaşım kolaylığı sebebiyle liman olan şehirler daha fazla gelişim göstermiştir. Özellikle Tarsos dönemin bilim gelişmelerinin yaşandığı ve eğitimin üst düzeyde olduğu bir şehir olmuştur.

Dikkate alınan çevresel faktörler ışığında henüz ortaya çıkmamış eserlerin yerlerinin tespiti aşamasında bu çalışmanın sonraki çalışmalara ışık tutacağı düşünülmektedir. Ayrıca bu çalışma taşınmaz kültür varlıklarımızın en önemli figürlerinden olan bu akropollerin sonraki nesillere korunarak aktarılabilmesi adına da büyük önem arz etmektedir.

KAYNAKLAR

Akbaş F, Uğur S, 1944. İçel Rehberi. Yeni Mersin Matbaası. Mersin.

Akçay T, 2018. Olba'da Ölü Kültü, Bilgin Kültür Sanat Yayınları, Ankara.

Anonim, 2017a. <https://en.wikipedia.org/wiki/Anatolia> (Erişim tarihi:16.09.2017).

Anonim, 2017b. <http://arkeopolis.com/atina-akropolis/> (Erişim tarihi:05.09.2017).

Anonim, 2018a. <http://www.yumuktepe.com/kilikya-adi-nereden-geliyor-arst-sahin-ozkan-2/> (Erişim tarihi: 15.06.2018).

Anonim, 2018b. <http://pelagios.org/maps/greco-roman> erişim (Erişim tarihi: 28.02.2018).

Anonim, 2018c. <https://en.wikipedia.org/wiki/Anatolia> (Erişim tarihi: 04.06.2018).

Anonim, 2018d. <https://www.mgm.gov.tr/veridegerlendirme> erişim (Erişim tarihi: 17.12.2018).

Aydınöglü Ü, 2009. Dağlık Kilikya'da Kentleşme ve Tarımsal Organizasyon Araştırması,26. Araştırma toplantısı sonuçları cilt 2, 26-30 Mayıs Kültür Bakanlığı Yayınları, 423-430, Ankara.

Bank E, 1990. Coğrafi Veri Tabanı Tasarımı. Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Başagaç Ö, 2013. Soli Pompeiopolis Sütunlu Caddesi Güney Ucu Restorasyon (Anastylosis) Projesi. Oda Dergisi Sayı 5: 71-75.

Başgelen N, 2000. Fırat Üzerindeki Seleukeia'dan Zeugma. Arkeoloji ve sanat dergisi, 98: 114-126.

Benevolo L, 1995. Avrupa Tarihinde Kentler. Alfa Yayınları, İstanbul.

- Benevolo L, 2014. Eskiçağ Dünyasında Kentin Ortaya Çıkışı. Alfa Yayınevi, İstanbul.
- Bilir A, 2014. Roma Dönemi Doğu Akdeniz Deniz Ticaretinde Kıyı Kilikya Bölgesi'nin Yeri ve Önemi. Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Buyruk H, 2016. Konumu, Geçmişi ve Kimliği ile Anavarza. Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi, 6 (3): 695-710.
- Ceylan B, 2004. Antik Dönem Anadolu Kentleri ve Kent Mimarisi. Bursa Yapı Yaşam Kongresi 27-29 Mayıs, s: 5-10.
- Çelgin AV, 1990. Termessos Kenti Nekropollerini. Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Çevik F, Ritter M, 2013. Pompeiopolis Nekropolü Yüzey Araştırması (Paflagonya), Araştırma Sonuçları Toplantısı, XXX (2): 169-182.
- Demir A, 2008. Akyatan Lagününde tuzluluk ve bazı kirlilik düzeylerinin saptanarak coğrafi bilgi sistemi destekli dağılımlarının belirlenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Adana.
- Demir F, 2002. Uzaktan Algılama ve Coğrafi Bilgi Sistemlerini Kullanarak Ceyhan Ovasında Test Alanlarında Höyüklerin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Adana.
- Denzey N, 2007. The Bone Gatherers: The Lost Worlds of The Early Christian Women. Beacon Press, Boston.
- Derin Z, 1993. Demir Çağ'da Doğu Anadolu'da Ölü Gömme Gelenekleri, Doktora Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Develi Ş, 1991. Dünden Günümüze Mersin. Şahsi Basım, Mersin
- Durugönül S, 2001. Development of Ancient Settlements in Cilicia. Adalya, V: 107-118.

- Durugönül S, 2007. Dağlık Kilikia'da bir antik kent kazısının sonuçları Nagidos, Suna-İnan Kıracı Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü, İstanbul.
- Emiroğlu K, Aydın S, 2003. Antropoloji Sözlüğü. Bilim Sanat Yayınları, Ankara.
- Er Y, Söğüt B, 2005. Dağlık Kilikya'da Olba-Diocaes area Nekropollerindeki Kaya Mezarları. Türk Arkeoloji ve Etnografya Dergisi, 5: 97-110.
- Erdem B, 2015. Doğu Dağlık Kilikya Mezarları, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Ankara.
- Ergeç R, 1995. Güney Kommagene Bölgesindeki Antik Dönem Nekropol ve Mezarlar. Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Güneş K, Özdem F, 2004. Sırtı dağ, Yüzü Deniz Mersin, Yapı kredi Yayınları, İstanbul.
- Karamağaralı B, 1998. Kültür Tarihimiz Bakımından Mezar Taslarının Önemi ve ikonografisi. Geçmişten Günümüze Mezarlık Kültürü ve İnsan Hayatına Etkileri Sempozyumu, 18-20 Aralık, İstanbul, s:33-46.
- Kardeş H, 2010. Kahta Bölgesinin Arkeolojik Öneme Sahip Alan ve Eserlerinin CBS Yardımıyla Veri Tabanının Oluşturulması ve Mevcut Kullanımın Belirlenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Adana.
- Kılıçbay MA, 1993. Şehirler ve Kentler. Gece Yayınları, Ankara.
- Koch G 2010. Türkiye'deki Roma İmparatorluk Dönemi Lahitleri, Suna-İnan Kıracı Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü, Antalya
- Koch G, 2001. Roma İmparatorluk Dönemi Lahitleri. Arkeoloji ve Sanat Yayınları. İstanbul.
- Kurt M, 2010. Roma Egemenliğinde Kilikya ve Roma İç Savaşlarının Bölgeye Yansımaları. Tarih İncelemeleri Dergisi, 2: 483-502.

- Magie D, 2001. Attalos'un Vasiyeti. Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul
- Morris İ, 2000. Kent ve Devlet Olarak Erken Polis, Antik Dünyada Kırsal ve Kent, Homer Kitapevi, İstanbul.
- Ozulu İ M, 2005. Uzaktan Algılama ve Coğrafi Bilgi Sistemlerinin Arkeolojiye Uygulanması, Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Öz H, 1991. Tarsus Tarihi. Şahsi basım, Mersin.
- Özterzi S, 2011. Anadolu'da Neolitik ve Kalkolitik Dönemdeki Mezar Tiplerinin Ve Ölü Gömme Geleneklerinin Sosyokültürel Açından Değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Pektaş K, 2001. Bitlis Mezarlıkları ve Mezar Taşları. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- Pişkin G, 2011. Aliğa ve çevresindeki Arkeolojik Yerleşimlerin CBS ile Mekansal Analizi, Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Pustu Y, 2006. Küreselleşme Sürecinde Kent Antik Site'den Dünya Kentine. Sayıştay Dergisi. 6: 129-136.
- Sarıkaya Levent Y, 2008. Conservation of Archaeological Sites in Urban Areas in Turkey: Soli-Pompeipolis as a Case Study. Doktora Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Doğal Ve Uygulamalı Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Sarıkaya Levent Y, 2013 Pompeipolis S., Arkeolojik Sit Alanı'nın Kentle Bütünleşmesi, Bir Kent Parkı Önerisi. Oda Dergisi, 5: 75-78.
- Sayar MH, 2010. Kilikya Yüzey Araştırmaları 2009. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 2: 247-250.
- Scullard H, 2000. A History of the Roman World. Fift Edition, London
- Segal A, 1997. From Function to Monument. Oxxbow Press, Oxford.

- Sevin V, 1995. Van-Karagündüz Erken Demir Çağı Nekropolü Kurtarma Kazıları 1992-1993, XVI. Kazı Sonuçları Toplantısı, I, Ankara, 331-350.
- Sevin V, Özfirat A, Kavaklı E, 1999. 1997-98 Van/Altıntepe Urartu Nekropolü Kazıları, Kazı Sonuçları Toplantısı, XXI-1, Ankara, 421-425.
- Sherwin AN-White, 1976. Racial Prejudice in Imperial Rome. Cambridge University Press, Cambridge.
- Strabon, 2000. Geographika (Coğrafya XII-XIII-XIV. Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul.
- Tahberer B, 2005. Antik Kilikya Sikkelerinde Asklepios Kültü. Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Adana.
- Taşdöner K, 2012. Eski Çağ'da Anadolu'nun Siyasi ve Demografik Yapısını Değiştiren Kitleli Göçler. Çanakkale Araştırmaları Türk Yılığ 10: 85-103, Çanakkale.
- Tekocak M, 2006. Kelenderis Roma Çağı Seramiği. Doktora tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Thorpe M, 1995. Roman Architecture. Bristol Classical Press, London
- Tomlinson RF, 2007. Thinking about GIS: Geographic Information System Planning for Managers. Esri press. California
- Toynbee JMC, 1971. Deat hand Burial in the Roman Word. The Jons Hopkins University Press London.
- Uhri A, 2006. Batı Anadolu Erken Tunç Çağı Ölü Gömme Gelenekleri, Doktora Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji Anabilim Dalı, İzmir.
- Umar B, 2000. Kilikya. İnkılâp Kitapevi, İstanbul.

Ünal A, 2006. Hitit Başkenti Hattuşa'da Çukurovalı Bir Kraliçe: Puduhepa, Aratos Kültür Sanat Dergisi, s 27.

Ünal A, Girginer SK, 2007. Kilikya, Çukurova. İlk Çağlardan Osmanlı Dönemine Kadar Kilikya'da Tarihi Coğrafya, Tarih ve Arkeoloji. Homer Kitapevi, İstanbul.

Yağcı R, 2013. Soli Pompeiopolis Kazıları. Oda dergisi, 5: 61-66.

Yılmaz A, Yaman H, 2012. Toplum Güvenliğinde Bir Örgütlenme Modeli: Dünya Sağlık Örgütü Güvenli Toplumlar Ağı. Polis Mesleki Fikir, Hizmetiçi Haberleşme ve Kültür Dergisi, 70: 93-103.

Zeren N, 1981. Kentsel Alanlarda Alınan Koruma Kararlarının Uygulanabilirliği, Türkiye'de Tarihsel Değerlerin Korunmasında Uygulanmakta Olan Yöntem Çerçevesinde Uygulayıcı Kuruluşların Görüşlerine Dayanan Bir Araştırma. Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

ÖZGEÇMİŞ

1980 yılında Elâzığ'da doğdum. İlköğrenimimi Elâzığ'da, orta öğrenimimi Malatya Fatih Lisesi'nde tamamladım. Yüzüncü Yıl Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Bölümü'nden 2007 yılında mezun oldum. Eylül 2015'de Bitlis Eren Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Disiplinlerarası Arkeometri Anabilim Dalı'nda yüksek lisansa başladım. Uzun süre özel radyo ve televizyonlarda program yapımcılığı, sunuculuk ve yöneticilik yaptım. Radyo televizyon programcılığı, bilgisayar işletmeni ve temel gazetecilik sertifikalarına sahibiyim. 2014 den bu yana Bitlis Eren Üniversitesi radyosunda yayın koordinatörlüğü görevini yürütmekteyim. Yabancı dilim İngilizcedir.